

ב"ה טוב טעם ודעת למדני וטוב טעם (ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הצגת ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים לתפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא**: מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דראג = מוציא**; **מחלק**, ממעט, לא למש; **טפחא = טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכיר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא – פשוט**, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.1 **בראשית תולדת כה,טי**

בראשית תולדת כז,ז: וַיִּשְׁאַלֵנוּ אַנְשֵי הַמְּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲחֵתִי הִיא כִּי יָרָא לְאִמְרָא אֲשֶׁתִּי פֶן-וַהֲרַגְנִי אַנְשֵי הַמְּקוֹם עַל-רִבְקָה כִּי-טוֹבַת מְרָאָה הִוא:

וַיִּשְׁאַלֵנוּ אַנְשֵי הַמְּקוֹם – גרשיים מהפך פשטא **פֶן-וַהֲרַגְנִי אַנְשֵי הַמְּקוֹם** – אולא-גרש מהפך פשטא כעין פעמיים יצא מענינו (לדון בדבר אחר כענינו) יצא להקל ולא להחמיר אפשר כפי' **כלי יקר** ב-(כז,ז) ... אבל עמו של אבימלך לא היו שחורים (כמו העם המצרי) והורגלו בנשים יפות ואין מורא מלכות עליהם בדבר הזה והכל שולחים יד באשה יפה פנויה א"כ לנו לכולנו חטאת וגו' שלא כמו במצרים שאשה יפה ראויה למלך בלבד ולא לעם, אצל פלשתים לא נשמרו ליעד אשה יפה למלך בלבד. יצא מענין יעוד אשה יפה למלך להקל על עצמם לקחת אשה יפה ופנויה לכל אחד מן העם. תבנית הטעמים של הכתוב **וַיִּשְׁאַלֵנוּ אַנְשֵי הַמְּקוֹם** – גרשיים מהפך פשטא תרמוז על ההקלה הרבה שעשו לעצמם וישבי פלשת בגדרי הצניעות והפריצות, ותבנית הטעמים של הכתוב **פֶן-וַהֲרַגְנִי אַנְשֵי הַמְּקוֹם** תרמוז שכדי למלא תאוותם באשה נשואה הקלו גם בנטילת חיים של בעלה של אותה אשה, ואולי גם בכלל זילות חיי אדם.

על עצמת תאות זמה של אנשי פלשת עד כדי הריגת בעלה של אשה נשואה כתוב ב-**בראשית וירא כ,יא וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אֲמַרְתִּי רַק אֵין-וַרְאָת אֱלֹהִים בַּמְּקוֹם הַזֶּה וַהֲרַגְנִי עַל-דְּבַר אֲשֶׁתִּי:** (דף שנת התשע"א)

בראשית תולדת כו,כד:

וַיִּלְא אֱלֹוֹ ה' בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנִי אֱלֹוֹי אַבְרָהָם אָבִיךָ אֶל-תִּירָא כִּי-אֵתָהּ אֲנִי וּבְרַכְתִּיךָ וַהֲרַבִּיתִי אֶת-זַרְעֲךָ בְּעִבּוֹר אַבְרָהָם עֲבָדִי:

וַיִּלְא אֱלֹוֹ ה' – קדמא מהפך פשטא, כלל הצריך לפרט ומתאפיין ע"י חבירו הכתוב לפניו המלמד עליו. **כו כד** מלמד ש- **וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֶרֶץ שְׁבַע:** גורם להתעלות ברוח הקודש והשראת נבואה **והפרט בַּלַּיְלָה הַהוּא** וגו' תיכף להגעתו זכה להתגלות הקב"ה באופן נעלה ביותר ... **הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנִי** ... - זקף-קטן זקף-גדול זקף-גדול, שלוש זקף בין שני קיסרים, חיזוק, תוקף במובן של אופן נעלה ביותר, כי הנאמר **וַיִּלְא אֱלֹוֹ ה'** **בַּלַּיְלָה הַהוּא** מרמז לשלוש פעמים השם המיוחד א-ה-ו-ה **וַיִּלְא אֱלֹוֹ ה'** **בַּלַּיְלָה** – ס'ת'א'ו'ה'ה' **אֱלֹוֹ ה'** **בַּלַּיְלָה הַהוּא** – ס'ת'ו'ה'ה' **א' הַהוּא** – **ההו'א** – אותיות שם המקשר שמים וארץ, שם המקשר בין שם הו'י ושם א-לקים, כבכתוב **ה' הוּא הַאֱ-לֹוִים** (דב', ד,לה,לט; **מלכים א' ח,ס; יח,לט; דה"ב לג,ג**) **אנכי** - עניין פנימיות טמיר ונעלם.

בְּעִבּוֹר – אותיות ב"ע ע"ב – שהם גימטרית שם הו'י במילוי יו"ד הקשור לעולם האצילות, **אַבְרָהָם עֲבָדִי** – ע"ב ד"י = דו"ד, שורש נשמת משיח מעולם האצילות, וכן הביא רמז ר' אל' שי' נ"י כי ב-**תהלים עבה**, פרק ע"ב כשם ע"ב הקשור לעולם האצילות, פסוק ה' שבה נברא העולם נאמר **וַיִּרְאוּךָ עַם-שָׁמַיִם וַלְפָנֶיךָ יָרַח דָּוִד הַדּוֹר הַזֶּה:** ... **ע-ם-ש-מ-ש' ולפנ'י-יר-ח'** ... ס'ת'משי"ח, פעם יחידה בתנ"ך, אפשר שמרמז לענין נשמת משיח מעולם האצילות.

ועוד רמזים ע"פ ג' תוכן המטועם בזקף-קטן זקף-גדול והפרש מגי' זקף-קטן זקף-גדול העולה תקע"ו (576), הלקוחים מאוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: **הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנִי** – גי' 17 + 257 + 81 = 355 והפרש מתקע"ו = 355 – 576 = 221, 355 עולה בור"א עול"ם; 221 עולה איי"ר-ר'ת'א'ני'י'י' ר'ופאך ור'ת'א'ברהם'י'צחק'י'עקב'ר'ח'ל' (ד" רגלי המרכבה ע"פ בני יששכר) **הַהוּא וַיֹּאמֶר** גי'-17 + 257 = 274, ההפרש מתקע"ו- 274 - 576 = 302, 274 עולה אברה"ם עם שם הו"י, יצח"ק עם שם אדנ"י [עם הכולל], יעק"ב עם בהשמות הו'י אדנ"י [עם הכולל], לא"ה רח"ל, 302 עולה ב"ש (ר"ת באר שבע שמשם שואבים רוח הקודש) **הַהוּא ... אֲנִי** – גי' 17 + 81 = 98, הפרש מתקע"ו 98 – 576 = 478, 98 עולה זה"ו הכה"ן הממתיק בקרבנות שלא יגיעו ל-גהנ"ם 478 עולה זע"ר אנפ"י, ח"י פע' הו"ה, ויבו"א מל"ך המשי"ח; בעת"ל, ס'ת'ויבלע' המות' לנצח' (ע'ל זוהר בראשית כ"ט ע,א)

בראשית תולדת כו,כח: וַיֹּאמְרוּ רְאֹו רְאִינוּ כִּי-הִנֵּה ה' עִמָּךְ וַיֹּאמֶר תְּהִי נָא אֵלֶּה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינוֹ וּבֵינוֹךְ וְנִכְרְתָהּ בְּרִית עִמָּךְ:

וַיֹּאמְרוּ – רביע, יש לדרוש כעין ארבע ענינים בהמשך, כ- **תיב"ע** - ... **ארום** הוה מימרא דה' בסעך דבזכותך הות לן כל טבתא וכדו נפקתא מן ארען יבישו בירן ואילנא לא עבדו פירין **תיב"ע** בלשון הקדש ... (א) מאמר ה' בעזרתך, (ב) בזכותך היה לנו כל טוב, (ג) וכאשר יצאת מארצנו יבשו הבורות (ד) והאילנות לא עשו פירות ו(לכן) אמרנו נחזירך אלינו **רְאֹו רְאִינוּ** – מונח זרקא **כִּי-הִנֵּה ה' עִמָּךְ** - מונח פסק סגול, כעין מוסיף מענין יצחק על יצחק, אפשר קצת כפי' **רש"י רְאֹו רְאִינוּ** ראינו באביך, ראינו כן (ראה ב"ר סד,י).

בראשית תולדת כו,כט: אַם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רְעָה כַּאֲשֶׁר לָא נִנְעֻנְיָהּ וְכַאֲשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם אַתָּה עִתָּה בְּרוּךְ הוּא:

רְעָה – רביע, בתפקיד שבדור רביעי אחרי אבימלך תותר שבועת אברהם לאבימלך, כפירשו רש"י ורד"ק ב-**יהושע טו,סג** ואת-היבוסים יושבי ירושלים לא-**יוכלו** וכלו בני-יהודה להורישם **וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת-בְּנֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:** פ

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים קי"ט: שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרוא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב** שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלשא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:****

1.2 **בראשית תולדת כה, ט**

בראשית חיי שרה כד, טז:

והנענך טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותתן ה' פתלה ונתמלא כדה ונתעל:

בראשית חיי שרה כד, יח – יט:

והאמר שתה אדני ותמהר ותתן כדה על-ידיה ונתשקהו:

[יט] ותכל להשקתו והאמר גם לממליך אשאב עד אם-כלו לששת:

והאמר שתה אדני – טפחא מונח אתנח, כטעמי המלים אנכי ה' א-לקיך בטעם תחתון וגם קרוב לשאר טעמי הפסוק

(שמות יתרו כב), אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

רמז לקיום תיקון יחודה עלאה ותתאה

ותכל להשקתו – טפחא אתנח, כטעמי המלים שמע ישראל (דברים ואתחנך וד) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד:

בסיום ההשפעה נמצא תקון רמ"ח מלים של ארבע פרשיות בקריאת שמע בחלוקה המוסברת בפירוש באר לחי רואי.

אוצר החכמה, תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א] ... אלין אינון רמ"ח תיבין דד' פרשיין דיחודא דקריאת שמע דבכולהו

אינון רמ"ח אברים דכלילין בברית דאיהו צדיק. כולהו אתשקיין ע"י שכינתא. דאיהי כ"ד י"ם. (פעולות השאיבה וההשקיה החזורות

מרבות כדה להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי' מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ'

שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה)

באר לחי רואי – הרב שפירא צבי הירש אבד"ק"ק מונקאטש (בעל דרכי תשובה):

(בר' ח"ש כד, טז) ותמלא כדה ונתעל שכשעשתה מהכ"ד כ"ה (ממלת כדה מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, כגון בדרך ההסבר לעיל

או באופן של צירוף אות כ-ל-ד ו-כ-ל-ה), אז העלתה את המלכות סוד כ"ד אתון דיחודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו

לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתון דיחודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"ה א-לקינו

הוי"ה אחד" שבו כ"ה אותיות). סוד כ"ד (ספירת מלכות) ה' (אות ה' מייצגת כאן את שם הוי"ה בספירת חכמה) כנ"ל, אז (בר' ח"ש כד, טז)

ונתעל, העלתה את המלכות לבעלה להזדווג עמו ביחודה שלים כנ"ל.

והאמר שתה אדני היינו כמש"ל (ריש עמוד זה) שרבקה אמרה להיסוד צדיק דז"א שתה אדני, שיקבל השפע מאמא עלאה (השקיה

ע"י השכינה (תיקוני הזהר כ"א)). וגם גמליך אשקה. ומשם תרד השפע לעולמות שלמטה, שהם עתה גמולי מחלב בעוה"ר וכמש"ל.

אלין אינון רמ"ח תיבין דד' פרשיין וכו' דבכולהו אינון רמ"ח אברים וכו'. היינו כש"כ רבינו (בפרע"ח פכ"ה משער הק"ש) בסוד

הרמ"ח תיבין דק"ש שבהם נבנית המלכות ברמ"ח אברים, שנחלק ל' פרשיין, ואהבת הוא מ"ב תיבין, והיה אם שמוע עד ושמתם

ע"ב תיבין, מן ושמתם עד פ' ציצית נ' תיבין, ופ' ציצית ע"ב תיבין, וי"ב תיבין דיחודא עלאה ותתאה שמע וברוך, ס"ה מספר רמ"ח,

ועי"ש (בפכ"ז) בסוד ג' תיבות ה' א-לקיכם אמת שכוף להש"ן, להשלים הרמ"ח תיבין, כי הבינה היא משפעת לז"א לכל רמ"ח

אברים ידליה, וממנו השפעת להמלכות ע"י שליח צבור שהוא היסוד צדיק, ונתוסף להמלכות ג' אברים החסרים לה להשלים הרמ"ח

עיי"ש, ולזה הכא והאמר שתה, היינו לאחר ששעתה רבקה התיקון של ק"ש דיחודא עלאה ותתאה בסוד ותמלא כדה ונתעל כנ"ל,

אז נתנה אמא השפעתה לז"א לתקנו ברמ"ח אברים שנכלל בהו' פרשיות דק"ש וגו'

בסידור משה ואהרן, דיני קר"ש נאמר: ז"ל של"ה הק' בסודר שלו ד' צ"א (טט – הכוונה שהכותב תמצת את דברי השל"ה) טוב לכיין

בכל תיבה ותיבה אות אחת של שם מ"ב (טט – ר"ת של תפילת רבי נחוניא בר קנה אנא בכח וגו') כזה ואהבת א את ב הוי"ה ג אלהיך י

בכל ת לבבך י (צ"ל צ?) וכן כולם. ובפ' והיה אם שמוע יכוין בכל תיבה שם א' מע"ב שמות (טט – המתהוים מצירוף אות אחת

משלושה פסוקים בספר שמות בשלח יד, יט ויטע, כ ויבא, כא וילט ובכל פסוק יש ע"ב אותיות) בדרך הפוך ישר הפוך (טט – בשם

הראשון אות ראשונה של הפסוק יט, אות אחרונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) והסימן יהי כזה והיה – וה"ו אם – יל"י

שמוע – סי"ט וכן כולם ובפרשת ושמתם (טט – מהמלה ה-73 בפר' והיה אם שמוע) מן תיבת את דברי עד סוף הפרשה יש חמשים

תיבות. והוא נגד חמשים שערי בינה. ובפרשת ויאמר יכוין בכל תיבה שם אחד מע"ב שמות בדרך ישר כזה (טט – בשם הראשון אות

ראשונה של הפסוק ט, אות ראשונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) ויאמר – וו"ו הוי"ה יי"י אל – סב"ט וכן כולם, וכדי

להקל על הקורא העמדי על כל תיבה שם שלו.

בסדור השל"ה אומר: זה לשון מהרמ"ק [שער ד סי' יא], ברעיא מהימנא פירש כי סוד קריאת שמע בפרשיותיה ותיבותיה, שהן פרשה

ראשונה מ"ב, ופרשה שניה ע"ב, ושלישית נ', ורביעית ע"ב, הם סוד [ארבעה] היכולות עליונים שהם סוד מקנ"ה שם טובלת קומה

השכינה וגו' (שם' תר' כזית) ארף הקצור ... וקמה קמש אמות וגו', מלת וקמה אותיות מקו"ה, אפשר כי חצר המשכן עם קומת

הקלעים היא כעין דמיון ל- [ארבעה] היכולות עליונים שהם סוד מקנ"ה שם טובלת קומה השכינה ובכך השכינה שוכנת בארץ במינה

קדושה).

ובהג"ה כתב בקונטרס האר"י ז"ל [ס' הכוונות לג ע"ב, ופע"ח שער הק"ש פכ"ג מז ע"א] מצאתי בזה הלשון, דע כי בפרשה ראשונה

תמצא מ"ב מן ואהבת עד סוף הפרשה, לרמוז לשם מ"ב, וגו'...

ע"פ פירוש באר לחי רואי הפסוקים בראשית חיי שרה כד, טז, יט, כ הם מקור ל- תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א] לענין

קריאת שמע והכנה לתפילה. פירוש באר לחי רואי מבוסס על פירוש השל"ה ו/או מבוסס על הרמ"ק ועל כתבי האר"י.

סיכום:

(א) השקיה ע"י רבקה היא השפעת הרמ"ח מלות קריאת שמע באופן של שם מ"ב ושם ע"ב (ישר הפוך ישר) ונ' שערי בינה ושם

ע"ב (ישר ישר ישר).

(ב) פעולות השאיבה וההשקיה החזורות מרבות כדה להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי'

מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ' שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה.

(ג) ממלת י"ם נמשך ענין קריעת ים סוף שבתוך כך מתגלים משלושה פסוקים בו שם ע"ב בצירוף ישר הפוך ישר, ושם ע"ב בצירוף ישר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מ"ט (ל) כי במצוותך האמתי – ההלים ק"ט, ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפניית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

ישר ישר.

- (ד) ממלת **כְּהָה** מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, השקיה ע"י רבקה העלתה את המלכות סוד כ"ד אתוון דיחודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתוון דיחודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"ה א-לקינו הוי"ה אחד" שבו כ"ה אותיות), וכל אחד הקורא קראת שמע חוזר על פעולתה של רבקה ומצרף עולם הגשמי אל עולם הרוחני, כלומר מעלה אותו בדרגתו.
- (ה) ועוד יש להבין מהשל"ה ששם ע"ב שהוא חסד (וענין של ימין) ממתק שם מ"ב שהוא חסד וגבורה (וענין של שמאל), לכן בשעת תפלה יעטוף בכף ימין את כף שמאל להמחיש ההמתקה והשפעת השפע המומתק אל רמ"ח מלות קריאת שמע ומהם אל רמ"ח איברי האדם ושם"ה גידיו.

בראשית תולדת כה, לא: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְּרָה כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתֵךָ לִי:

רש"י (כז) **ויגדלו הנערים ויהי עשו** - כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהן מה טיבן; כיון שנעשו בני שלש עשרה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה (ראה ב"ר סג, י).
כלי יקר בראשית כה, לב ... והודה עשו לדבריו ואמר הנה אנכי הולך למות, ואני קרוב יותר אל המיתה מן החיים אם כן למה זה לי בכורה. במלת זה לי, הוא כמראה באצבע על דבר ששייכה בו הבכורה גם ביום ההוא, וזהו העבודה שהיתה בכורות: עשו אינו מאמין בקבלת עול מצוות שהיא ענין פ' והיה אם שמוע, ולכן אינו מאמין בקבלת עול מלכות שמים שהוא ענין פרשת שמע.
ויאמר יעקב – טפחא אתנה, כטעמי שמע ישראל, רמז לכך שעשו פירש לעבודה זרה ומרד בקבלת עול מלכות שמים המתבטאת בשמע ישראל.

בראשית תולדת כו, יג: וַיִּנְהַל הָאִישׁ נִגְלָה הַלּוּךְ וַנְּדַל עַד כִּי-נִדְּלָה מְאֹד:

וינְהַל הָאִישׁ – טפחא אתנה, כטעמי שמע ישראל, פירש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל ב-(כו, כב) על רש"י (כב) **ופרינו בארץ** - "ונפוש בארעא" (ת"א). ... שהוא לשון רבוי וגדולה. ... והכונה היא שיצחק יתרבה ויתגדל (ככתוב לעיל **וינְהַל הָאִישׁ**)
 טט – אפשר שהעולם הבינו שהצלחת יצחק בארץ קשה ובשנה קשה היא באמונתו ב-(**דברים ואתחנן וד**) **שמע ישאאל ה' אלהינו ה' ו**
אָהָד: היינו בקבלת עול מלכות שמים שהיא ענין של שמע ישראל ובכך יתגדל ויתקדש שמיא רבה.
הָאִישׁ – נוסריקון שמע ישראל ה' א-לקינו, ועוד פעם ה' אחד. וכן (**שמות בשלח טו, ג**) **ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שְׁמוֹ:**

בראשית תולדת כו, ה: עָקֵב אֶשֶׁר-שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי

וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתַי:

ראה **בבלי יומא כב**,
 אמר רב קיים אברהם אבינו כל תורה כולה שנאמר (**בראשית תולדת כו, ה**) **עָקֵב אֶשֶׁר-שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי** ... אמר ליה אם כן **מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי** למה לי. (**מתיבתא** על כרחך מייטור המלים מלמדנו שקיים את כל התורה כולה)
 אמר (רב) [רבא] ואיתמא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין (**הב"ח** תחומין) אף שהיא תקנת חכמים לעתיד לבוא ולא נאמרה למשה בסניני שנאמר **וְתוֹרֹתַי (מתיבתא)** בלשון רבים ומיעוט רבים שניים, ללמד שקיים אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה (שתייהן במדה שוה).
מִצְוֹתַי – טפחא ללא מגבלת מרכא לפניה, בתפקיד התפשטות אפיון לפניו, ללמד שמה שנאמר לפניו **עָקֵב אֶשֶׁר-שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי** כולל תקנת חכמים לעתיד לבוא ולא נאמרה למשה בסניני

בראשית תולדות כו, ח:

וַיְהִי כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן

וַיֵּרָא וַהֲגִה יִצְחָק מִצַּחֲקוֹ אֶת רַבְּקָה אִשְׁתּוֹ:

וַיְהִי כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים – רביע ... זקף-קטן רביע ... זקף-קטן, א' הזקף כסוף ענין; ב' עצמת היצר בהתענינות ביצחק ע"י הפלשתים
 שני התבניות רביע ... זקף-קטן עשויות להיות מדה לד למהרז"ו כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש
 (א) **וַיְהִי** - רביע **כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים** – (גירסת כתר **כִּי** מונח כעין שתי תבניות של) מרכא פשטא זקף-קטן והוא תיאור ואחריו **וַיִּשְׁקֶף** - רביע, פעולה, כעין לימוד אלפני לפניו.
 אפשר שפי' **רש"י כִּי אָרְכוּ**. יסביר את הלפני לפניו. אמר מעתה אין לי לדאוג, מאחר ולא אנסוה עד עכשו, לא נזהר להיות נשמר. כלומר המלים **כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים** מלמדים לכתוב אחריהם על פעולת אבימלך, ומלמדים אלפני לפניהם אל **בראשית תולדת כו, ז** **וַיִּשְׁאָלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֶתְחִי הוּא**
 כי הם שאלו האם היא אשתו, וענה שהיא אחותו, לכן נזהר לא לנהוג בה כאשתו. ומשעבר זמן ולא פגעו בה חשב שאינם מתענינים בהם.
 גירסה אחרת **כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים** - מרכא פשטא זקף-קטן **וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים** - רביע פשטא מונח זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, דבר החוזר וקורה. **תורה שלמה** () שהיה חוזר ומסתכל ברבקה או באהל יצחק.
וַיְהִי - רביע ... **וַיִּשְׁקֶף** - רביע, שני פעלים בזמן עתיד עם וא"ו היפוך, משמע שעדיין לא התחיל הענין

(ב) **וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן** – ע"פ **זוהר** משמעו באיצטגנינות בכוכבים וכן **שופטים ה** בעד החלון נשקפה אם סיסרא - באיצטגנינות בכוכבים, ופי' **המלבי"ם** ב-**שופטים ה** מראת קסמים או כישוף

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-ספוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב של המוטעם**, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בתצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שטור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שטור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 בראשית תולדת כה, יט

בראשית תולדת כה, יט: וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן-אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק:

בֶּן-אֲבִרְהָם – מקף אתנה, אתנה להגביל את ליצני הדור האומרים "מאבימלך התעברה שרה וגו'" (רש"י). מקף מרמז כי ההגבלה בעלת אופנים אחדים ע"פ רש"י (א) הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל **אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק**, (ב) **רד"ק** ... שהיה ישר ונאמן והולך בדרך טובה ואהוב לבריות כמו אביו עד שהכל אומרים עליו **אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק**

בראשית תולדת כה, כ: וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה בַת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדַן אָרָם אָחוֹת לְבִן הָאֲרָמִי לֹוּ לְאִשָּׁה:

וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה בַת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי – זקף-קטן ... רביע ... זקף-קטן, תבנית המרמזת על ענין עצמתי **רד"ק** (כ) **וַיְהִי** – להודיע, כי גם עמו עשה האל טובה גדולה; כי אשתו היתה עקרה ולא היתה ראויה ללדת כי אם על ידי נס, וכן לחתירה מתחת לכסא הכבוד להתיר הגזרה (ראה להלן ב"ר, תולדות, פ' סג, ה) **בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה בַת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי** – רביע ... זקף-קטן, תבנית סתום שלא בא לסתום אלא לפרש לענין נשיאת אשה. טעם מהפך במלת **וַיְהִי** מרמז לפרש בדרך המהפכת ברוב מארבעה דברים שכאן, כדי לקיים לעולם ידבק אדם בטובים ... הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה (ב"ב קט, קי). **רש"י בַת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדַן אָרָם אָחוֹת לְבִן הָאֲרָמִי** – וכי עדיין לא כתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם? אלא להגיד שבחה: (טט-א) שהיתה בת רשע (טט-ב) ואחות רשע (טט-ג) ומקומה אנשי רשע, (טט-ד) ולא למדה ממעשיהם (ראה ב"ר סג, ד).

בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה – מקף ענין בעל שלבים, לקיחת אשה (א) בדיקה כנ"ל (ב) אירוסין הן הקידושין שהם באחד משלוש הדברים כסף, שטר וביאה, (ג) נישואין. כאן עבד אברהם היה שליח לקידושין וקדש בכסף ובמקום עשו סעודת אירוסין (מלבי"ם, משך חכמה, שפע חיים). כאשר רבקה הגיע לבית יצחק הוא עשה נישואין ע"י שלוש הדרכים כסוי הינומה שרבקה כסתה עצמה בצעיף, בחופה, ביחוד (שו"ע אה"ע הל' קידושין סי' נה, א).

בראשית תולדת כה, כא:

וַיַּעֲטֹר יִצְחָק לְה' לְזַכַּח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הָיָה וַיַּעֲטֹר לָהּ וַיַּתְחַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ:

בעל הטורים (כ) **בְּקַחְתּוֹ**, ב' במסורה. **בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה**, ואידך גבי ירמיה (ד' מ, א) **בְּקַחְתּוֹ אֹתוֹ וְהָיָה אֲסוּר בְּאִזְקִים**, מה קחתו דהתם אסור, אף הכא אסור. ללמד שאף יצחק עקור היה (יבמות סד א). טט – בבלי יבמות לוקח הביטוי **בְּקַחְתּוֹ אֶת-** העוסק ביצחק ומוליך אל (ד' מ, א) **בְּקַחְתּוֹ אֹתוֹ** את ירמיה הנביא שהיה אז עקור (גולה) ממקומו, וחוזרת עם מילת עקור במשמע עקר (לא פורה) ומשליכה אותה על יצחק אביו. ובהסבר אחר שיצחק היה כמו אסור באזיקים עד שהרתה רבקה. (כא) **כִּי עֲקָרָה הָיָה**, **הָיָה כתיב** (טט – הכתוב **הוא** בלשון זכר). לומר כי אף הוא היה עקור (מדרש הגדול). דרשה זאת מבוססת על הכתוב.

ואית דדרשי המקרא (ויש שדרשו את הקריאה) לומר היא ולא הוא דהא כתיב (לעיל כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, אלמא לאו עקור היה (זהר תולדות קלו א):

דרשה זאת מגובה ע"י טעם אתנה במלת **הָיָה** בתפקיד הגבלת משמע מלה זאת ללשון נקבה ולא ללשון זכר בגלל אות ו"ו.

טט – אפשר להסביר, שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, ולכן מצב העקרות של יצחק השתנה. (בר וירא יח, י) **וְהָיָה בֶּן לְשָׁרָה אִשְׁתּוֹ** – מקף טפחא מונח אתנה, מקף בתפקיד ענין בעל מספר מצבים, ע"פ שם משמואל וירא תרעא אלו שלבים בחיי יצחק לענין הולדה, בלידתו נמשך אחרי אמו וזהו צד נוקבא, ולכן לא אמור להוליד, בעקידה יוצא ממנו צד נוקבא ונכנס בו צד דוכרא ומיוחס אחרי אברהם ואז מוכשר להוליד.

רש"י (כה, כו) בֶּן-שָׁשִׁים שָׁנָה – עשר שנים משנשאה עד שנעשית בת שלש עשרה שנה וראויה להריון ועשר שנים הללו צפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה, כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה. **וַיַּעֲטֹר** – קדמא, קדמה תפילתם הרבה לפני הזמן המסופר כאן, לפחות כ-10 שנים.

בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סג ה וַיַּעֲטֹר יִצְחָק לְה' לְזַכַּח אִשְׁתּוֹ, רבי יוחנן וריש לקיש, רבי יוחנן אמר ששפך תפלות בעושר, ר"ל אמר שהיפך את הגזירה ולפום כן קריין ליה עתרא דאפיך אידרא, לְזַכַּח אִשְׁתּוֹ, מלמד שהיה יצחק שטוח כאן והיא שטוחה כאן ואומר רבש"ע כל בנים שאתה נותן לי יהיו מן הצדקת הזו אף היא אמרה כן כל בנים שאת עתיד ליתן לי יהיו מן הצדיק הזה, **כִּי עֲקָרָה הָיָה**, רבי יודן בשם רבי לקיש עיקר מטריין לא הוה לה וגלף לה הקדוש ברוך הוא עיקר מטריין, **וַיַּעֲטֹר לָהּ**, רבי לוי אמר משל לבן מלכים שהיה חותר על אביו ליטול ליטרא של זהב והיה זה חותר מבפנים וזה חותר מבחוץ שכן בערביא קורין לחתירתא עתירתא.

בבלי בבא קמא צב, א ... א"ל רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמור רבנן: כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה? א"ל, דכתיב: (איוב מ, י) **וְהוּא יִשָּׁב אֶת-שְׂבִיבוֹתָי שְׂבוֹת אִיּוֹב בְּהַתְּפַלְלוֹ בְּעַד רַעְיוֹ**: אמר ליה: את אמרת מהתם, ואנא אמינא מהכא: (בר וירא כז) **וַיַּתְחַלֵּל אֲבִרְהָם אֶל-הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת-אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-הַתְּוִי וְגַלְדוֹ**: , וכתיב: (בר וירא כא, א) **וְהוּא פָקַד אֶת-שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וְגו'**,

וַיַּעֲטֹר – קדמא, כעין כלל **וַיַּעֲטֹר** הצריך לפרש **יִצְחָק לְה' לְזַכַּח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הָיָה הוּא וַיַּעֲטֹר לָהּ** המבקש על חבירו (כאן על רבקה בת רשע ולמ"ד שאינה מצווה על פרו ורבו) והוא צריך לאותו דבר (כאן יצחק בן צדיק המצווה על פרו ורבו) נענה תחילה. וכפ"י **רש"י וַיַּעֲטֹר לָהּ** – שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, לפיכך לו ולא לה (ראה יבמות סד, א).

וַיַּעֲטֹר לָהּ – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות (ב"ר תו' סג, ה) (א) מהפך הגזירה, (ב) מהפך הטבע שלא היה לה רחם וגלף לה ה' רחם. **כִּי עֲקָרָה** – מרכא טפחא, יתור לרבות הסיבות לעקרות (א) מצד בריאתה ללא רחם או ללא יכולת טבעית ללדת (ב) שלא יאמרו ע"כ אומות העולם תפלתם עשתה פירות (מ"ר חי"ש פ"ר ס, יג) (ג) שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים שע"י זה לימד (א) כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה (ב) פתח תשובה לחותר חתירה מתחת לכסא הכבוד, וכאן גם לגלוף רחם לרבקה, ומלמד למלך מנשה שבתשובתו חתר חתירה מתחת כסא הכבוד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו כ) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, ש: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, השע"ט; **תמצית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ופקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** – פשוט – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **רבי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרקא** – שנוי משמעות, רבוי מתפצא; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שיעור, מתיצה, עיקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מתיצה, עיקרה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית תולדת כה, כב: ויתרצצו הננים בקרבה ותאמר אם-כן למה זה אנכי ותלך לדרש את-ה':

בראשית תולדת כה, כב: ויאמר ה' למה שני נרים גוים בבטנך ושני לאמים ממעך יפגרו ולאם מלאם יאמץ ורכב יעבד צעיר:

גיל הכתר **ברש"י** **ויתרצצו** (כב) [נתר"ק: **ויתרצצו** – כתר גומו: "ודחקין", כמו 'טומאה רצוזה' (חולין ע"א), שאין מתקבלין במקום

אחד ברחם אחד כשאר תאומים שנשבלים ברחם אחד. ויש לפרש **ויתרצצו** – לשון 'שבירה', כמו 'ותרץ גלגלותו' (ש"ט, טג) – שצור לה

המקום ושוברין זה את זה. **ותאמר**: אם-כן למה זה אנכי מתאוה ומתפללת על ההריון וסופי לשכלם? **ותלך לדרש את-ה'** – מהו **כן**

שכן מתרצצים. ויאמר ה' לה שני גיים בבטנך – אין סופך להפילם, אלא זה אות, שכשם שאין מקום אחד סובלם במעך, והן נפרדים זה

מזה, כך, כשיצאו ממעך יפגרו ולאום מלאום יאמץ, ולא יהו סובלין זה את זה. ורב יעבוד צעיר. מעתה הולך ומספר היאך נתקיים דבר זה עד

שאתה מגיע ל'הוה בגי' וכי' (בר' כז, כט).]

ויתרצצו הננים בקרבה ותאמר אם-כן ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, כפי' **רש"י** בגי' הכתר שכשם שאין מקום אחד סובלם

במעך, והן נפרדים זה מזה, כך, כשיצאו ממעך יפגרו ולאום מלאום יאמץ, ולא יהו סובלין זה את זה. ורב יעבוד צעיר.

ויתרצצו הננים בקרבה ותאמר אם-כן ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, אחד רץ השני נח ולהיפך, וחוזר חלילה

כפי' **רש"י** **אם-כן למה זה אנכי**. רבותינו דרשוהו (ב"ר סג, ג), לשון 'ריצה': עוברת על פתחי תורה של עם ועבר, ויעקב רץ ומפרכס לצאת; עוברת

על פתחי עבודה זרה, ועשו מפרכס לצאת. דבר אחר: מתרצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות (ראה אל"ז ט). **ותאמר אם-כן** – מונח זקף-קטן, שתי דרשות, (א) רבותינו דרשוהו (ב"ר סג, ג), לשון 'ריצה' (ב) דבר אחר: מתרצצים זה עם זה וגו'

ותאמר – מונח, בעל תכונת הארכה ואז המשמעות שהיא קצת מפסיק מהכתוב אחריו והוא כמו נקודותיים ללמד מה אמרה **אם-כן** ופי' **רש"י** גדול צער

העבור, טט – **אם-כן** – מקף, בתפקיד מספר מצבים, שיכול להיות עיבור תאומים שנשבלים ברחם אחד, וכאן היה עיבור תאומים שאין מתקבלים ברחם

אחד. (ע"פ **בראשית רבה תולדות פרשה סג**)

(**ב"ר סג, ג**) רבי הונא אמר (טט – **אם-כן** במשמע) אם כך אני עתיד(ה) להעמיד שנים עשר שבטים (טט – **למה זה** במשמע) הלואי לא עיברתי, מנין ז"ה,

חני בשם רבי נחמיה ראויה היתה רבקה שיעמדו ממנה י"ב שבטים, ה"ד (**בר' תל' כה, כב**) **ויתאמר ה' למה שני נרים גוים בבטנך** דא תרין, **ושני**

לאמים הא ארבעה, **ולאם מלאם יאמץ** הא שיתא, **ורכב יעבד צעיר** הא תמניא, (**בר' תל' כה, כב**) **וימלא ימיה לגדת הא עשרה**, (**בר' תל' כה, כה**)

ויצא הראשון אדמוני הא חד עשר, (**בר' תל' כה, כב**) **ואחרי-כן יצא אחיו** הא תרין עשר, (טט – לפי המדרש אפשר שרוב העיבורים בתאומים, לכן

למה זה – מרכא טפחא, יתור לרבות עיבורים בצער)

(**ב"ר סג, ג**) ואית דמיייתין ליה מן הדין קרא, (**בר' תל' כה, כב**) **ותאמר אם-כן למה זה אנכי**, זיין שבעה ה"א חמשה הא תרין עשר, מנין זה,

רש"י – **למה זה אנכי** מתאוה ומתפללת על ההריון (ראה ב"ר סג, ג)? – **למה זה** – מרכא טפחא, יתור לרבות באווי ובתפלה, כאשר טעם אתנה מגביל

את **אנכי** – כי **וסופי לשכלם** (גי' רש"י בכתר)

רש"י – **ותלך לדרש** – לבית מדרשו של שם. **לדרש את-ה'** – להגיד לה מה תהא בסופה. **את-ה'** – סלוק, להגביל הנזק לה ולילדיה.

רלב"ג – ביאור הפרשה **ותלך לדרש את-ה'** דבר השם יתעלה מעבדיו הנביאים אשר היו בזמן ההוא, כמו שם ועבד ותלמידיהם, מה יהיה אחרית

הדבר.

ותלך – טפחא ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי משמעות, כגון בשונה מאנשי הזמן ההוא שהיו שואלים במכשפים ומגידי עתידות, ובשונה

מהגר שנאמר בה (**בר' וירא כא, יד**) **ותלך ותתע רש"י** חזרה לגלולי בית אביה.

(**ב"ר סג, ג**) (**בר' תל' כה, כב**) **ותלך לדרש את-ה'**, וכי בתי כנסיות ובתי מדרשות היו באותן הימים, והלא לא הלכה אלא למדרש של

שם ועבר (**ותלך** – טפחא ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי משמעות מיחיד לכאילו רבים וגדולה), אלא ללמדך שכל מי שהוא מקביל פני

זקן כמקביל פני שכניה (**לדרש את-ה'**).

לדרש – מרכא, רבוי דרשות מנביאי ה' כפי' **רלב"ג** – ביאור הפרשה **ותלך לדרש את-ה'** דבר השם יתעלה מעבדיו הנביאים אשר היו בזמן ההוא, כמו

שם ועבד ותלמידיהם, מה יהיה אחרית הדבר.

את-ה' – מלת **את** מרבה ו/או מלמדת על קשר לא ישיר והמקף מלמד על שלבים, וזה כפי' רש"י ב- (**בר' תל' כה, כב**) **ויתאמר ה' למה** – על ידי שליח; לשם

אמר ברוח הקדש (ראה ב"ר סג, ג), והוא אמר **למה**

את-ה' – מקף, ענין בעל שלבים, חלקים אחדים, שאלה תלמידי הנביאים, שאלה את עבר, שאלה את שם. **את-ה'** – סלוק, מגביל ששאלה רק בנביאי

האמת. שקבלה תשובה רק משם.

(**בר' תל' כה, כב**) **ויתאמר ה' למה** – על ידי שליח; לשם אמר ברוח הקדש (ראה ב"ר סג, ג), והוא אמר **למה**

(**בר' תל' כה, כב**) **ויתאמר ה'** – קדמא ואולא, כעין כלל של הודעת דבר מה' לאשה. **למה** – רביע, ארבעה אופנים לכלל, רובן לא ישירים.

ירושלמי (וילנא) **סוטה פ"ז, ה"א** ... רבי יוחנן בשם ר' לעזר בי ר' שמעון לא מצינו שדיבר המקום עם אשה אלא עם שרה בלבד. והא כתיב (**בר' ג, טז**)

אל-האשה אמר תרבה ארבה וגו'. אמר רבי יעקב דכפר חנין ע"י התורגמן. והא כתיב (**בר' תל' כה, כב**) **ויתאמר ה' למה** שני גוים בבטנך א"ר בא בר

כהנא הדיבור נפלה לה. אמר רבי יירי כמה כירכורי כירכורי הקדוש ברוך הוא מתאוה לשמוע שיתחן של צדקניות (שם יח טו) ויאמר לא כי

צחקת. (מרכא פסק טפחא מרכא סלוק. פסק בין דבר ה' אל שרה ובין התוכן)

בדבור לחוה ולרבקה רביע, לומר שכבר בתחלה רמז לארבעה אופני דבור ה' לאשה)

למה – רביע, (א) דבור ישיר לשרה, (ב) ע"י תורגמן לחוה, (ג) הדיבור נפלה **למה** (מפיק ה"א במשמע בעבורה (**קה"ע**) עליה הבת קול) לרבקה – **שיירי**

קרבן בת קול מתפוצץ בעולם עתידה אשה שתלד שני גוים בבטן אחת ולא ידעו מבטן מי יצאו ומצינו כיוצא בזה במדרש ורש"י מביאו בשמואל

והיינו דקאמר הדיבור נפלה לה הכל אמרו שעליה נאמר הדיבור שהיה בבטן שני גוים: (ד) ע"י שליח או נביא (שם) **פני משה** הדיבור נפלה לה. לא

שדיבר עמה אלא שהגיע לה מאמר ה' ע"י מלאך כדאמ' בב"ר וי"א ע"י שם בן נח והא דקאמר ויאמר ה' לה שנפל לה מאמר ה':

תחילת המשנה הנ"ל עוסקת בארבעה דברים שאומר הכהן לסוטה. אפשר שהקישור במשנה בין הסוטה ובין מאמרי ה' לנשים הוא להבדיל בין הסוטות

שחיה הייתה בבחינה מסוימת כעין סוטה ובין מאמרים לצדיקות.

ירושלמי סוטה פ"ז, ה"א אמירת הכהן לאשה סוטה בלשון שהיא שומעת ולא ע"י תורגמן (קרבן העדה).

מתני' אילו נאמרין בלשונם פרשת סוטה ויודי מעשר וקרית שמע ותפילה וברכת המזון ושבעות העדות ושבעות הפיקדון: **גמ'** כתיב (**במ' נשא ה, כא**)

ואמר הכהן לאשה בכל לשון שהיא שומעת דברי רבי יאשיה. אמר ליה רבי יונתן ואם אינה שומעת ולמה היא עונה אחריו אמן. אלא שלא יאמר

לה על ידי תורגמן. ...

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו במצוותך האמנית – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תפנית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים תפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששנויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקא – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.4 בראשית תולדת כה, יט (התשע"ה)

בראשית תולדת כה, כח: [כח] וַיֵּאָהֲבֵם יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו כִּי-צִיד בָּפִיו וַרְבֵּקָה אֶהְבֵּת אֶת-יַעֲקֹב:

וַיֵּאָהֲבֵם יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו – לפי הסבר תוה"מ (מלבי"ם) (למשל לויקרא תזריע יג ו) פועל בזמן עתיד שלפניו וא"ו משמעו שהדבר יתחיל בעתיד, לכן יש להסיק שיצחק לא אהב את עשו בפועל אלא כמובא בתורה **שלמה [קצו]** בשם **המדרש הגדול** היה אוהבו בפניו בלבד כדי לקרבו ולמשכו, שהרי קל וחומר אם כשהוא אוהבו מעשיו מקולקלין, אלו שנאו ורחקו על אחת כמה וכמה. ואמרו רבותנו לעולם תהא ימין מקרבת ושמאל דוחה.

וַיֵּאָהֲבֵם יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן זמני אהבת בן, השונים בהלכותיהם או בעינים בקשר לענין, כאן יצחק אוהב את עשו בפניו, לא אוהבו שלא בפניו.

בראשית תולדת כה, כט: [כט] וַיִּזְדַּר יַעֲקֹב נֶזֶד וַיִּבֹא עֵשָׂו מִן-הַשְּׂדֵה וְהוּא עֵרֵף:

תורה שלמה [קפז] [ב"ב ט"ו ב] ד"א שלא מרד עשו בימיו (של אברהם) מנלן דכתיב **וַיִּבֹא עֵשָׂו מִן-הַשְּׂדֵה וְהוּא עֵרֵף**: ותנא אותו היום נפטר אברהם אבינו וגו' א"ר יוחנן חמש עבירות עבר אותך רשע, באותו היום.

וַיִּבֹא עֵשָׂו מִן-הַשְּׂדֵה – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן זמני התנהגות עשו, שלא על כל אחד חלה ההלכה או הענין או שלא צריך שיחול על כולם ביחד, כאן התנהגות עשו מתחלקת לתקופה שעד יום פטירתו של אברהם אבינו, ומאותו יום והלאה

בראשית תולדת כו, ט: וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אָךְ הִנֵּה אֲשַׁתְּךָ הִיא וְאִיךְ אֲמַרְתְּ אֲחֵתִי הִיא

וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אֲמַרְתִּי בְּן-אֵמִוֶת עָלַי:

... **וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק** – מהפך פשטא זקף-קטן **כִּי אֲמַרְתִּי** – מונח זקף-קטן

פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה אך בעצמה פחותה ממה שקרה לאברהם אבינו שנלקחה שרה אשתו לבית אבימלך ואילו אצל יצחק אבימלך רק חשב לקחת את רבקה

באברהם אבינו מצינו תבנית דומה בשני פסוקים לענין לקיחת אשה לבית אבימלך

בראשית וירא כד: וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלָיָהּ וַיֹּאמֶר אֲדָרְיָ הֲנִי נִם-צַדִּיק תִּהְיֶנּוּ:

וַיֹּאמֶר אֲדָרְיָ – זקף-גדול זקף-גדול בין שני קיסרים (אתנה סלוק) זה אמר אבימלך להצטדק לפני א-לקים

בראשית וירא כ"א:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אֲמַרְתִּי בֶן-אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמִקְוֶם הַזֶּה

וְהִרְגִנִי עַל-דְּבַר אֲשַׁתִּי:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם – פשטא זקף-קטן **כִּי אֲמַרְתִּי** – מונח רביעי, בגירסה אחרת מונח זקף-קטן

בֶן-אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים – יתיב מונח זקף-קטן,

שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים או ז"ק רביעי ז"ק בין שני קיסרים (סלוק אתנה), להדגיש תוקף חוסר יראת א-לקים אצל הפלשתים ואבימלך

בראשית תולדות כו, י: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת-אֲשַׁתְּךָ וְהִבַּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם:

כִּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם – תלישא-גדולה גרשיים מהפך פשטא, תלישא-גדולה בתפקיד שיעור, גרשיים מהפך פשטא – כעין יצא מענינו לדון בענין אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר. **בסיכום**: שיעור עבירה חמורה קל הוא בעיני אבימלך ועמך.

[תורה שלמה [נב] בשם מדרש הגדול] אמר רבי אליעזר בוא וראה כמה בין מידת הצדיקים לרשעים, הצדיקים רוב מעשיהן הטובים בעיניהן קל ביותר כו' (טט - לא מתגאים בם) אבל הרשעים אינן כן, רוב מעשיהם הרעים בעיניהם קל ביותר (טט - ממעטים בחומרתן) שכן אבימלך אומר כמעט שכב אחד העם את אשתך, ומה אם עון אשת איש שאין חמור ממנו ממועט הוא בעיניו שאר עבירות על אחת כמה וכמה.

כִּמְעַט - תלישא-גדולה, אפשר כי רמז לשיעור איסור יחוד ושיעור זמן לטומאה, מחושב מגימטריה המלה **כמעט** וחלקים ממנה:

גיל **כמעט"ט** = 139 חלקי שעה בת 1080 חלקים (טור או"ח סי' תכו הלכות ר"ח) בשעונו כ- 7.72 דקות,

מע"ט"ט = 119 כ- 6.61 ד', **ע"ט"ט** = 79 כ- 4.39 ד', (כ"מ"ט) (= "ס"ט) (במשמעות סתירת סוטה) כ- 3.83 ד',

ט' (במשמעות שיעור זמן לטומאה) = 9 בדיוק 30 שניות.

[שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צד שנת התשכ"ו] דן בשיעור איסור יחוד ונראה מדבריו שמתחיל לערך **ששה וב' שלישי מינוט...** אבל אפשר אם כדי לצאת מידי ספק, היינו מצמצמים השיעור על ה' מינוט, היה מספיק

[אנציקלופדיה תלמודית כרך כג, יחוד, טור תרנ] שיעור טומאה¹⁹⁵ - והוא כשיעור שמצינו לענין סתירה האוסרת אשה לבעלה¹⁹⁴, שהוא כדי ביאה¹⁹⁵, בתוספת שיעור פשיטת הבגדים¹⁹⁶, אבל אין צריך להוסיף לכך שיעור ריצוי, שיש לומר שקודם הסתירה כבר נתרצתה לו¹⁹⁷ - ויש שכתבו שאם אין לבו גס בה צריך להוסיף לזה אף שיעור של ריצוי, שהוא שיעור גדול בהרבה משיעור ביאה אפילו אם האשה דעתה קלה ביותר

להתפתות, לענין סתירה שלאחר קינוי חוששים שמה נתרצתה לו קודם הסתירה, ולא לענין איסור יחוד כשאינן לבו גס מאד באשה זו שמתייחד עמה¹⁹⁸.

[אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך כג, יחוד, טור תרנ הערה 194]. ע"ע סוטה. ע"י מנחת יצחק שם סי' צד. וע"י דבר הלכה הוספות חדשות לסי' טו שהאר"ך בבירור השיעור, ומסיק שיש להחמיר בשיעור של שלושים וחמש שניות.

נראה שהשיעורים הרמזים בקרא **כמעט** - תלישא-גדולה, הם בתוך שיעורי הזמנים הנידונים ע"י מנחת יצחק והאנצ' התלמודית והמנהגים השונים. אפשר לבררם עם הכותב. עולה מכאן שהמספר 1080 חלקים לשעה הוא מספר א-לקי ולא מוסכמה של בני אדם.

בראשית תולדות כו, יב: וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בִּשְׂנֵה הַהוּא מַאֲהָ שְׁעָרִים וַיִּבְרַכְהוּ ה':

וַיִּמְצָא בִּשְׂנֵה הַהוּא מַאֲהָ שְׁעָרִים – תביר מרכא טפחא מונח אתנה

רש"י מַאֲהָ שְׁעָרִים. ... ורבותינו אמרו אומד זה למעשרות היה.

הַהוּא – אותיות שם אהו"ה שם הפלאים, שם הצירופים, הנעת דברים, קפיצת הארץ, בתוך שנת רעב שלא היה כמוהו מימי אברהם, כאשר העולם שומם, כל מה שיצחק זרע הצליח מעל ומעבר.

תביר מחלק ממעט היתור לרבות שעליו מלמדת התבנית מרכא טפחא של **בִּשְׂנֵה הַהוּא**. אפשר כי ממעט את המעשר שיצחק הפרישו, היינו שלא הגיע אליו אלא אפשר לשם **והוא כהן לא-ל עליון** והאר"ך ימים עד שנת 53 של יעקב

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל כי במצוותך האמתי – תהלים קי"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הפצות ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להבדיל; מונח – רבוי; **מחפץ פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דחא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרשא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דחא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית תולדת כו,טו: וְכַל-הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אַבְרָהָם אָבִיו בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וְכַל-הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּיַמֵּי יִצְחָק אָבִיו וְכַל-הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי יַעֲקֹב בְּיַמֵּי יַעֲקֹב אָבִיו
וְכַל-הַבְּאֵרֹת – רביע, ארבע בארות אפשר שארבע הבארות שהוזכרו כאן בשמות: עשק, שטנה, רחבות,שבעה,שבאר שבע. ראה ב-
(כו,ז) **וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֵת הַמַּיִם** – מונח פסק מונח רביע, לפחות חמש ויש המפרש שבע

בראשית תולדות כו,יח: וַיִּשָּׁב יִצְחָק וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֵרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו:
תורה שלמה [פד] ב"ר סד. כמה בארות חפר אבינו יצחק בבאר שבע. ר' יהודה ב"ר סימון אמר ארבעה כנגד כן נעשו בניו ארבעה דגלים במדבר, ורבנן אמרי ה' כנגד ה' חומשי תורה.

ילקוט מעם לועז בשם מ"ר ר"ע אומר בבאר שבע חפר ארבע בארות כנגד ארבע מחנות במדבר, רבנן אומרים חפר חמש בארות כנגד חמשה חומשי תורה.

מאור ושמש שבע בארות

וַיִּשָּׁב יִצְחָק – קדמא ואולא, כעין רמז ללימוד בכלל ופרט או מלמד ולמד, כאשר הכלל או המלמד עשוי להיות **וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֵת הַמַּיִם** – (מונח) פסק מונח רביע, ללמד על לפחות חמש ויש המפרש שבע בארות,

והפרטים או הלמד בתבנית **וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו** – רביע ... זקף-קטן, כעין כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש (ראה מהרז"ו כעין מידה ל"ד)

ועוד **וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים** – רביע ... זקף-קטן ... זקף-קטן כעין שלוש זקף בין שני קיסרים, תבנית המרמזת לענין עצמתי, ואפשר כי הדבר מתפרש ע"פ **תורה שלמה [פה] (פדר"א פל"ה)** ר"ע אומר כל מקום שהיו אבותינו הולכים היה הבאר מהלכת לפנייהם וחופרין שלושה פעמים ומוציאין אותה לפנייה ... וכתוב בירושלים והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים (זכריה יד, ט) היא הבאר שעתידיה לעלות בירושלים ולהשקות את כל סביבותיה. וראה להלן **מאור ושמש** בגילוי סוד האמונה.

ועוד בא הכתוב הסתום ללמד כי מעשה אבות סימן לבנים וכמו שאצל האבות הבאר מהלכת לפנייהם כך אצל הבנים במדבר הבאר מהלכת לפנייהם, ולעיתיד לבוא בגאולה כפי הנלמד מתבנית הקרא **אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים** – תבנית זקף-קטן פעמיים בין שני קיסרים (סלוק אתנה), כעין דבר החוזר וקורה, זה גם מעיד על אי הכרת הטוב החוזר של פלשתים אף שיזכו למים גם לשימושם.

וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו:

...וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת – זקף-קטן זקף-גדול ג' תקע"ו, ע"פ מפתח המבוסס על יעב"ץ ו-"אמרי נועם" הרבי מדז"קוב ג' אותיות **שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת** את"ק"ו ההפרש בין שתי הגיטריות 930 = 1506 – 576

930 – עולה לגי' ס"ת **את' השמים' ואת' הארץ'** (בר' א,א), תמצ"ת במשמעות של צמצום, "הצמצום אינו כפשוטו אלא כולו שמות השם" (בעל התניא), "רצון הבורא לגלות פעולותיו, כנויו ושמותיו זו תכלית הבריאה" (שער האקדמות, אקדמה ד (דף יד)) 930 - כשנות אדם הראשון שנאמר עליו:

- 1. בראשית ג,כ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל-הַבְּהֵמָה וְלַעֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא-מָצָא עֹזר כְּנַפְדּוֹ:**
- 2. בראשית ג,כ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הִיְתָה אִם כָּל-חַי:**

מאור ושמש עה"ת פירש כי ז' הבארות רומזים לז' מידות הקדושות ולסוד האמונה שנתגלה בימי אברהם ונסתם וחזר ונתגלה בחפירת יצחק הבארות ולכן הבארות הן כמתגלה מגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל: **תתק"ל ז"ה השע"ר** להו"ה צדיקיים" יבוא"ו ב"ו: ועל כך כ"ל הנשמ"ה תה"ל י"ה: ומהגי' המלאה את"ק"ו כל נשמה מודה ואומרת ונתת"ה א"ת הברכ"ה: (עם האותיות)

בראשית תולדת כו,כ: וַיִּדְרִיבוּ רַעֵי נֹדֵד עִם-רַעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר עֶשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ: וַיִּדְרִיבוּ רַעֵי נֹדֵד - אזלא-גרש מונח רביע, יצא מן הכלל וסטגו יתברר בסמוך.

עם-רעֵי יִצְחָק לֵאמֹר - מרכא תביר טפחא, יתור לרבות המחולק להודיע שהמריבה הייתה בשלבים אחדים

טט - לפי ההסבר על שלבים במריבה יובן ש-**וַיִּדְרִיבוּ רַעֵי נֹדֵד** - אזלא-גרש מונח רביע, הינה תבנית של יצא מן הכלל ללמד על עצמו או ללמד על הכלל כולו יצא, כפי שהכתוב מספר על המריבה הבאה ואפשר ששתי הבארות שטנה ועשק הן הדוגמאות למריבות על הבארות שהוזכרו ב-**(כו,ז)** **וַיִּשָּׁב יִצְחָק וַיַּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים** גו' ששיעורנו שהיו לפחות חמש בארות ואפשר אף יותר.

בראשית תולדת כו,כד: וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' בְּלִילָה הַהוּא וַיֵּאמֶר אֲנִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ אֶל-תִּירָא כִּי-אֶתְּךָ אֲנִי וּבְרַכְתִּיךָ וַיְהִי בֵּיתִי אֶת-זַרְעֲךָ בְּעִבּוֹר אַבְרָהָם עֲבָדֵי:

וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כלל הצריך לפרט ומתאפיין ע"י מידה מל"ב מידות של כתוב שחבירו הכתוב לפניו מלמד עליו. וזה שהוסבר ב-**(כו,ג)** **וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע:** מלמד על התעלות ברוח הקודש והשראת נבואה.

והפרט בְּלִילָה הַהוּא וגו' תיכף להגענו זכה להתגלות הקב"ה באופן נעלה ביותר

... **הַהוּא וַיֵּאמֶר אֲנִי** ... - זקף-קטן זקף-גדול זקף-גדול, שלוש זקף בין שני קיסרים, חיזוק, תוקף במובן של אופן נעלה ביותר, כי

הנאמר **וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' בְּלִילָה הַהוּא** מרמז לשלוש פעמים השם המיוחד א-ה-ו-ה הנקרא אור בגנוו של התורה, שם הבינה, שם הדעת **וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' בְּלִילָה** – ס"ת א' ו' ה' ה' **אֱלֹהֵי ה' בְּלִילָה הַהוּא** – ס"ת ו' ה' ה' א' **הַהוּא** – **ההו"א** – אותיות שם המקשר שמים וארץ, שם המקשר בין שם הוי' ושם א-לקים, כבכתוב **ה' הוּא הַא-לְקִים** (דב' ד,לה,לט; מלכים א' ח,ט; יח,לט; דהי"ב לג,ג) **אנכי** - עניין פנימיות

טמיר ונעלם, זקף-גדול עשוי לרמז לכתר כמשפיע על חכמה ובינה בעולם האצילות

בְּעִבּוֹר – אותיות ב"ע ע"ב – שהם גימטרית שם הוי' במילוי יו"ד הקשור לעולם האצילות, **אַבְרָהָם עֲבָדֵי** – ע"ב ד"י = דו"ד, שורש נשמת משיח מעולם האצילות, וכן הביא רמז ר' אל' שי' נ"י כי ב-**(תה' עב,ה)** פרק ע"ב כשם ע"ב הקשור לעולם האצילות, פסוק ה' שבה

נברא העולם נאמר **וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ** ... **ע-ב-ש-מ-ש' ולפני-י-ה'** ... ס"ת **משי"ח**, פעם יחידה בתנ"ך, אפשר שמרמז לענין נשמת משיח מעולם האצילות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו כ) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב ששעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית תולדת כז,יא: ויצו אבימלך את-כל-העם לאמר הנני פאיש הזה ובאשתו מות יומת:

פאיש הזה ובאשתו – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן הנוגע ביצחק או באשתו, שלא על כל אחד חלה אותה ההלכה או הענין או שלא צריך שיחול על כולם ביחד, כאן הנוגע ביצחק או באשתו ולא כל שכן בשניהם מות יומת, כמו שמות משפטים ... ומכה אביו ואמו – מרכא תביר טפחא, מות יומת, מספיק שיעשה חבורה באחד מהוריו, מות יומת.

תורה שלמה [נה] בשם ב"ר סדא ויצו אבימלך א"ר אייבו אפילו צרור לא יזרוק אדם בהם (תה"ו נ"ז), גגורו צפינו יצפוני קמה עקבי ישמרו פאשר קנו נפשיו: וב- (לקח טוב) הנוגע באיש הזה לשום היזק בעולם, כמו (תה"ו קח"ט) אל-תגעו במשיחי ולנביאי אל-תפרעו:

הנני פאיש הזה ובאשתו – אזלא-גרש ... תביר, כעין יצא מענינו לידון בענין אחר יצא להחמיר ולהקל. ע"פ (מדרש הגדול) ל-(כ"ג)

ויאמר אבימלך מה-זאת עשית לנו וגו', הרשעים רוב מעשיהם הרעים בעיניהם קל ביותר ויש להסיק כי לא מענישים, לכן היוצא מענינו של (כ"ג), הוא כי כאן (כ"ג,יא) הזהיר עונש מיתה על עבירה קלה או אפילו אל לא עבירה כי בדיני ישראל בן נח נהרג על גזל של פחות משהו פרוטה וכאן הזהירו במיתה אף על הזקן... והלהקל בא לומר ע"פ פסוק (כ"ג,ט) שהיכירו שזה שלא פגעו במ (יצחק ורבקה) היתה לעצמם (לאבימלך ולעמו) טובה שזוהי משמעות (בר' תול' כ"ג,ט) **אם-תעשה עפנינו רעה פאשר לא נגענו ופאשר עשינו עמך רק-טוב ונשלחך בשלום אתה עתה פרוה ה'**

ראה **אזלא-גרש / גרשיים תביר, מרכא תביר טפחא**

בדיני ישראל בן נח נהרג על גזל של פחות משהו פרוטה.

מ"ר המבואר, ר"ב, הערות למדרש ע' תרס"ג, נח פר' לא, ס"ה, ד"ה כך היו אנשי דור המבול עושים וגו', קשה, והלא בן נח נהרג אף על פחות משהו כמבואר בעירובין ס"ב וכעוד מקומות, ואם-כך-מה-הואילו בתקנתם, וי"ל דהדין שבן נח נהרג נאמר רק אם הגולן שהוציא את הגול באונסו של הנגזל. ואז אף שהוא פחות משהו פרוטה – נהרג, אך כשמוציא הגולה לרצונו, וכגון כאן שהמוכר נתן תורמוסים ללוקח לרצונו, כדרך כל מוכר שנותן ללוקח לטעום – אינו חייב. אך כאן מכיון שנגרם למוכר נזק גדול שברשעותם הציגוהו ככלי ריק, הקפיד המוכר למפרע על עושקו, ולכן נענשו. (נחמד למראה)

• ויעוד אפשר לומר עפ"י מ"ש תוס' שם ד"ה ב"נ, דהדין דב"נ נהרג על פחות משהו הוא רק בגזל מישראל, אבל בגזל מחבירו הוא עדיין בגדר "והשיב את הגזלה", כיון דאין לו מחילה, דדין שוה פרוטה נאמר רק בישראל שהם ביכולת למחול על היזק פחות משהו, כל ב"נ שלא נאמר דין זה אצלם, כשגזלו הרי יוכל לתקן עונו ע"י השבה, לכן הוא פטור, וחולק על רש"י שסובר דה"ה לגזל מחבירו ב"נ ע"ש. בפחות משהו לא נתייבדו מיתה, וע"י רש"י ע"ז ע"א ב, ד"ה ב"נ משמע שחזר בו ממ"ש בעירובין.

בראשית תולדת כז,א: ויהי קין-צחק ותקחין עיניו מראת ויקרא את-עשו בנו הגדול ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני:

... **ויקרא** – גרשיים, יצא מענינו או יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו, אפשר שכאן מלמד בשני התפקידים:

(א) **תורה שלמה בר' תולדת כז [ד] תנחומא תולדת ח ותכהין עיניו** – למה כהו עיניו של יצחק וכו' על שהיה [עשן] מביא ציד ומאכילו וכתוב והשוחד יעור פקחים (שמ' מש' כ"ג,ח)

(ב) **[שם יד] תנחומא תולדת ח ולמה קרא לו בנו הגדול אלא ללמדנו שמחניפין לרשעים בשעתן**, לפי שראה שהעולם מהזהר בידו קרא לו בנו הגדול.

את-עשון – מונח פסק, הפסק מנתקו מן ההמשך **בנו הגדול** כמובא **בתורה שלמה בראשית תולדת כז [ג] ב"ר סה א** אביו קראו גדול אמו קראתו גדול את בגדי עשו בנה הגדול, אמר להן הקב"ה אם בעיניכם גדול בעיני קטן שנא' הנה קטן נתתיך בגוים (עובדיה א,ב) [גם דרשה טז] **נר השכלים כתי' בנו הגדול** – חסר שכבר מכר את בכורתו **בנו הגדול** – מונח רביע

ויאמר אליו בני ויאמר ... הנני תורה שלמה בר' תולדת כז [ז] תנ"י תולדת ט א ושלמה צווח (משלי כ"ג,ב) כסף סגים מצופה על חרס שפתיים דולקים ולב רע וכו' ... כך היה עשו אומר לאביו הנני ובלבו יקרכו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי ובביאור **תורה שלמה** ע"פ **מדרש הגדול** ורוח הקדש צווחת **משלי כו** **כי יחנן קולו אל תאמן בו כי שבע תועבות בלבו ... ובמדרש תהלים י"ג, אמר נבל בלבו**, זה עשו הרשע, שהיה אומר אחד בפה ואחד בלב ... אמר לו הקב"ה רשע אתה מתחנן בדבריך לאביך ואמרת אליו **הברכה אחת הוא לך אבי וכו'**

הסבר זה מתואם עם תבנית הטעמים של **בראשית תולדת כז, לח** ... **וישא עשו קלו ויבך** – מרכא תביר טפחא סלוק, מרכא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שלא על כל אחד חל הענין באופן דומה, כאן מחלק את התנהגות עשו ואת קולו לקבוצת פרטים. **ויבך וישא עשו קלו** מאפיין את הצד של אחד בפה אבל הוא גונב לבבות בהתנהגות ואין תוכו כבדו.

בראשית תולדת כז,יט: ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכרף עשיתי פאשר דברת אלך קום-נא שבה ואכלה מצידך בעבור תברכני נפשך:

עשיתי – זקף-גדול **רש"י** כמה דברים כאשר דברת אלי.

ט – (א) רבוי של דברים כנראה יותר משתים כי אחרת למה לי מילת "כמה".

אמו אמרה לו שיצחק אמר לעשו (כ"ז,ט) (ט – א) **הביאה לי ציד** (ט – ב) **ועשה-לי מטעמים** (ט – ג) **ואכלה ואברככה לפני ה' לפני מותי:**

(ב) ע"פ **ספר קרן פתחיה - הרב מנחם זצ"ל** כשם שיצחק לא דבר עם יעקב כך גם יעקב לא עשה

ט – היינו זקף-גדול שלוש נקודות שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר. (ט – א) **עשיתי** – אמה רבקה עשתה (כ"ז,ט) (ט – ב) **ותמן**

את-המטעמים (ט – ג) **ואת-הלקח אשר עשית ביד יעקב בנה**: ויעקב לא עשה רק העביר אותם בשליחות אמו.

בכרף עשיתי – זקף-קטן זקף-גדול זקף-גדול, גי' המלים המוטעמות עולה $1032 = 790 + 242$ מאוצר הגימטריה של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: **1032 תתרה"ב**

1. ז"ו הי"א רוח"ו ש"ל מל"ך המשי"ח (בעה"ט בראשית א')

2. דבר"י תר"ה קולטי"ן

הצעת גי' **הבחור אצ"ו 1032** = וימל"ך תחתי"ו בל"ע אבל הפסוק הוא (בר' וישלח לו,ג) **ונמת בלע וימלך תחתי"ו יונב בן-זרח מבצרה:**

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (ט"ו) כי במצוותך האמתית – ההלים ק"ט"ש; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תמצית התשע"ט**; **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נבארים קיסרים ופקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחך** פשטא – מוציא פשטא; מרכא – מאריך; רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** – טרשא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

1.6 בראשית תולדת כה, יט (התשע"ז)

בראשית תולדת כה, כט: וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נְזִיד מִן-הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵיף:

בראשית תולדת כה, ל: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל-יַעֲקֹב הֲלֵעֵשְׂתָּי נָא מִן-הָאֲדָם הָאֲדָם הִזֶּה כִּי עֵיף אָנֹכִי עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוָם:

בראשית תולדת כה, לא: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכָרָה כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתֶךָ לִי:

בראשית תולדת כה, לב: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה-זֶּה לִי בְּכֹרָה:

בראשית תולדת כה, לג: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הֲשִׁבְעָה לִי כִּיּוֹם וַיִּשָׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב:

בראשית תולדת כה, לא: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכָרָה כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתֶךָ לִי:

(בר' תול' כה, לא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב – פי' **[כלי יקר] (בר' תול' כה, לב) ...** זקני תלמידי חכמים מוסיפין חכמה אבל ביום הוולדו אין בו רושם כלל מן אותו שלימות הנפשי, ... שם יעקב מורה על השלימות הרוחני הנקנה בסוף, מזה יש ללמוד שיעקב אבינו קנה בשלימות הרוחני עם הזמן. בפסוק זה יעקב אבינו היה בן חמש עשרה שנה. אפשר כי **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב** – טפחא אתנה, כטעמי שמע ישראל, מלמד כי היה על יעקב להתחזק בקבלת עול מלכות שמים ולקבל את העובדה שעשו בכור, ולענין העבודה בבכורות ה' יעשה הטוב בעיני ה'.

ופי' **[רד"ק] (בר' תול' כה, לא) מְכָרָה כִּיּוֹם** – ... **ואעפ"כ נענש בזה לפי שעשה בזה כנגד מנהג העולם, וככדו כבוד גדול אחר כן מפחד אלהים:**

(בר' תול' כה, לא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב – טפחא אתנה, כטעמי שמע ישראל, וכנגדו כפ' **[רש"י] (בר' תול' כה, לב) וַיִּנְדָּלְהוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו** – כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהן מה טיבן; כיון שנעשו בני שלש עשרה, זה פירש לבתי מדרשות וזה **פירש לעבודה זרה** (ראה ב"ר ס"ג). ומרד בקבלת עול מלכות שמים המתבטאת בשמע ישראל.

ולכן גם עשו אינו מאמין בקבלת עול מצוות (שהיא ענין פר' והיה אם שמוע הבאה אחרי קריאת שמע) ושביניהם העבודה בבכורות כפי' **[כלי יקר] (בר' תול' כה, לב) ...** והודה עשו לדבריו ואמר **הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת**, ואני קרוב יותר אל המיתה מן החיים אם כן **לָמָּה-זֶּה לִי בכורה**. במלת **זֶה לִי**, הוא כמראה באצבע על דבר ששייכה בו הבכורה גם ביום ההוא, וזהו העבודה שהיתה בבכורות:

[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג,יא] (בר' תול' כה, לב) וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נְזִיד, אמר לו (עשו ליעקב) מה טיבו של נזיד זה אמר לו (יעקב) שמת אותו זקן (אברהם אבינו) אמר (עשו) באותו הזקן פגעה מדת הדין אמר לו (יעקב) הין, אמר (עשו) אם כן לא מתן שכר ולא תחית המתים, (כפר בהם)

[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג,יג] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת, ריש לקיש אמר התחיל מחרף ומגדף למה לי אין כתיב כאן אלא **וְלָמָּה-זֶּה לִי** מלמד שכפר בזה אלי, ד"א **(בר' תול' כה, לב) הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת** שהיה נמרוד מבקש להמית אותו בשביל אותו הבגד שהיה לאדם הראשון שבשעה שהיה לובשו ויוצא לשדה היו באים כל חיה ועוף שבעולם ומתקבצין אצלו,

[פסיקתא זוטרא (לקח טוב)] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת, כי אמר בלבו אין עולם אחר: **וְלָמָּה-זֶּה לִי**. למה לי לא אמר אלא **וְלָמָּה-זֶּה לִי**, כלומר אין לי חלק בהקב"ה שנקרא **(שם' בשלח' טו,ב) זֶה אֵלֵי וְאַנְוָהוּ: (בר' תול' כה, לב) בְּכֹרָה**. שכפר ולא היה חושש אלא בדבר שלפניו, אבל בדבר עתיד לא היה מאמין:

[שכל טוב (בובר)] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת, כשראה שנפטר הצדיק זקינו, אמר באותו זקן נגעה הדין, א"כ לא מתן שכר ולא תחית המתים ועכשיו אני עיף וקרוב למוות, ולפי פשוטה הולך בכל יום לצוד חיות בשדה ומסכן עצמו למיתה ואיך אדע שאירש את אבי, אבל אתה יושב בבית המדרש בהשקט, יש לבטוח שתחיה ותירש: **(בר' תול' כה, לב) וְלָמָּה-זֶּה לִי בְּכֹרָה**. מה צריך לי להאמין דבר זה שאהא נוחל בארץ חלק בכורה:

ע"פ **[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג,יא,יג] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו** – מונח זקא-קטן, זקא-קטן כשתי דרשות (א) מחרף ומגדף את ה' (ב) אורח חיים המסכן חיו מחיות ואנשים, ואפשר כי טעם **וַיֹּאמֶר** – מונח מרבה כעין מצב ביניים, עבירות שביניהם כאלו שעונשם מיתות של בית-דין.

מ"ר דרוש ברכת ה' מענין דמיון מלים **וְלָמָּה-זֶּה לִי**, כלומר אין לי חלק בהקב"ה שנקרא **(שם' בשלח' טו,ב) זֶה אֵלֵי וְאַנְוָהוּ**: מוצע לומר שתבנית טעמי המקרא מרמזת זאת במקום.

(בר' תול' כה, לב) הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת – **[התוה"מ (=המלב"ם)]** מפרש במקום אחר בתורה כי מלת "הנה" מלמדת על גלוי. עשו חוזר לבית יצחק ממעלליו ומגלה כי **[מדרש תנחומא (בובר) פר' תולדת ג] (בר' תול' כה, לב) ..** אהבי (אברהם) וישנאי (נמרוד) מתו כאחד (אברהם הקב"ה לקחו, נמרוד עשו המית). ועשו חושב לעצמו ע"פ **[קהלת רבה (וילנא) פר' ב] זכור למעשה נמרוד** הה"ד **[קהלת רב, טו,ב] וְאֵיךְ יָמוּת הַחֶסֶד** (אברהם) **עַם-הַכְּסִיל** (נמרוד): ועוד חושב "זו תורה וזו שכרה?" התחדש לעשו שגם צדיק כמו א"א נדון לפני מדת הדין. ואם פגעה בא"א ובנמרוד כאחד בודאי תפגע בו. בא טעם מלת **(בר' תול' כה, לב) הִנֵּה** – תביר בתפקיד לחלק בין מות החכם, הצדיק א"א ובין מות הכסיל נמרוד. והגלוי שלמרות ששניהם מתים כתוצאה מחטא אדם הראשון, אלא שנפש הצדיק עולה לגן-עדן ועתיד לקום לתחיה בתחיית המתים. ואילו נפש הכסיל כמו נמרוד יורדת לגהנום ואבדון. וע"פ **[רש"י] [קהלת רב, טו,טז,יז]** שאחרי מותם זכרון החכם לטובה וזכרון הכסיל לרעה ונשכחת כל גבורתם והצלחתם, ואילו הצדיקים מצליחים במיתתם ומועילים לבניהם.

עשו במקום לחזור בתשובה הוא כועס על ה' שמיעט חיי זקנו ואינו יודע כי **[פסיקתא זוטרא (לקח טוב)] (בר' תול' כה, לב) ...** אמר הקדוש ברוך הוא אני הבטחתי לאותו הצדיק תקבר בשיבה טובה, ואם רואה את בן בנו, עובר ה' עבירות ביום א', היכן שיבה טובה, לפיכך נחסרו משנותיו חמש שנים:

ולכן **אָנֹכִי הוֹלֵךְ** – מרכא טפחא, טפחא בתפקיד כפותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **לָמוֹת** ובמקום הפרדה מתקבל עבירת ברכת השם ודי למבין, והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית. וזה הנאמר ב-**[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג,יג] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת**, ריש לקיש אמר התחיל מחרף ומגדף.

ועוד **אָנֹכִי הוֹלֵךְ** – מרכא טפחא, יתור לרבות שעשו מוסיף בכפירה בה', בכפירה בתחיית המתים, פורק עול מצוות וביניהם "עבודה בבכורות"

לָמוֹת – אתנה, מגביל כנדרש ב-**[פסיקתא זוטרא (לקח טוב)] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו ... לָמוֹת**. כי אמר בלבו אין עולם אחר:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו כ) כי במצוות האמנית – התלים ק"ט; שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התעטו; **מציאת ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-ספוק** (נקראים קיסרים ופקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **המקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דראג** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט; לא ממש; **טפאח** – טראח – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפאח** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תביר טפאח** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטי; **מרכא תביר טפאח** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטי; **תביר מרכא טפאח** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע; 4: מנח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בוצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית תולדת כה, לד: וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים וַיֵּאכַל וַיִּשֶׁת וַיִּקַּם וַיִּלְחַד וַיָּבֹו עֵשָׂו אֶת-הַבְּכֹרָה: פ

לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים וַיֵּאכַל – ר"ת לוע"ו, כמדרש שיעקב יצק לתוך לועו של עשו. **[בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סג]**

(בר' תול' כה,ל) וַיֵּאמֶר עֵשָׂו אֶל-יַעֲקֹב הֲלֵעִימָנִי נָא מִן-הָאָדָם, א"ר זעירא פער פיו (ט: זה לועו) אותו הרשע כגמל א"ל אנא פתח פומי תהי משתדר ואיל, כהדא דתנינן אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין, וגו'

[תולדות יצחק] (בר' תול' כה,לד) (בר' תול' כה,לא) וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב מִכְּרָה כִּי־וָם אֶת-בְּכֹרְתָהּ לִי: (בר' תול' כה,לב) וַיֵּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה

אֲנִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלַמָּה-זֶה לִּי בְכֹרָה: (בר' תול' כה,לב) וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב הַשְּׂבֵעָה לִּי כִּי־וָם וַיִּשְׁבַּע לִּי וַיִּמְכַּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב:

(בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים וַיֵּאכַל וַיִּשֶׁת וַיִּקַּם וַיִּלְחַד וַיָּבֹו עֵשָׂו אֶת-הַבְּכֹרָה: פ

[תולדות יצחק] מביא בפירושו חמישה פירושים למלה **(בר' תול' כה,לב) כִּי־וָם** **(בר' תול' כה,לב) כִּי־וָם**. אפשר כי אלו חמישה דברים

שהטעים יעקב לעשו שלא יהיה לו לאחר המכירה טענות על מיקח טעות, המרומזים בתבנית הטעמים מונח רביע של **(בר' תול' כה,לב)** **וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב הַשְּׂבֵעָה לִּי כִּי־וָם**

(בר' תול' כה,לא) מִכְּרָה כִּי־וָם אֶת-בְּכֹרְתָהּ לִי: כל המפרשים נבוכו בפ"י זה הפסוק, מה דמיון הוא היום, (ט: פ"א) והתשובה שלפי שירותת הבכורה אינה עד יום מות אביהם, ואולי אז לא יהיה שוה הלא כיום יהיו נכסים כלל ליצחק כשימות או יהיה עשיר מופלג לכן לא יהיה המכירה, כמו בשעת המיתה שאין אנו יודעין מה יהיה אלא כיום הזה בשעה הזאת. פ"י שני לפי שכפר בעיקר, אמר אל תשבע לי בשם יתברך שאינך מאמין בו, אלא השבועה יהיה קלה, שכמו היום הזה שאתה הולך למות, יקרה לך שתמות אם תחזור בך. פ"י שלישי כמו היום הזה שהולך ולא ישוב, כן לא תשוב בכורתך לך. פ"י רביעי כיום שהוא יום המיתה שאמרת שביום המיתה ראוי שידבר אמת:

פ"י חמישי (בר' תול' כה,לב) הַשְּׂבֵעָה לִּי כִי־וָם, כפי צורך היום, שיש ימים שאדם מעריך מעה אחת יותר מבשאר הימים אלף, והשיב עשו (ט:ט) **(בר' תול' כה,לב) וַיֵּאמֶר עֵשָׂו** – מונח זקף-קטן בתפקיד שתי תשובות לחמישה הדברים של יעקב, שהמכירה (ט:ט) כפי צורך היום (ט:ט) הבכורה) אינה שוה פרוטה, (ט:ט) ואין ראוי שתשאל כפי צורך היום, שאני הולך למות, והשיב יעקב ראוי שלא נעריך המכירה כפי צורך היום, ואין ראוי שתמכרנה כ"כ בזול, אבל **(בר' תול' כה,לב) הַשְּׂבֵעָה לִי** שלא תתחרט מן המכירה כפי צורך היום, ולזה אמר **(בר' תול' כה,לב) וַיִּשְׁבַּע לִּי וַיִּמְכַּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב:** **(בר' תול' כה,לב) וַיִּקַּם וַיִּלְחַד**, הפך המנהג והראוי שמתעכבין מעט על השלחן.

ויש מקשים איך יתכן שלא נתן לו רק **(בר' תול' כה,לד) לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים** בעבור הבכורה. והתשובה שמנהג הוא כשמוכרין דבר חשוב בית או אי זה דבר, קוראים לחביריהם ונותנים להם פירות, אבל הבכורה בכסף מלא מכרה לו:

[צרור המור] (בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל.

(בר' תול' כה,לד) לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים. כי בעד פת לחם יפשע גבר. לפי שכל זה היה אונס גמור כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו ואין לך מודעה גדולה מזו. ואולי יאמרו כי פירוש **(בר' תול' כה,לא) מִכְּרָה כִּי־וָם** הוא כיום הזה שהולך למות והיה עיף. וכן השבועה היתה לפי העת שהיה באונס וזהו השבעה לי כיום. ויש כאן טענת אונס.

[הדר זקנים] (בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, ... ובספר ה"ר יהודה חסיד יש **מכאן אתה למד שאם יש ביד רשע ס"ת או מצוה אחרת מותר לצדיק לרמותו ולנוטלה מידו:**

[רד"ק] (בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, במחיר הבכורה **(בר' תול' כה,לד) לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים**, ולא זכר שנתן לו יין כי שתי מיין הבית, אבל **לְחֶם** חם שעשה יעקב לעצמו לשעתו נתן לו עם נִיֵּד עֲדָשִׁים שבשל גם כן לעצמו. ואאז"ל (ואדוניי אבי ז"ל) כתב כי מחיר כסף נתן לו על הבכורה ומה שנתן לו **(בר' תול' כה,לד) לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים** שיאכלו שניהם על המכירה כדי לקיימה:

[חשוקי חמד כתובות זא,א] נאמר ב-[בבא קמא (דף קטז ע"א)] הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבורת לפניו, ורצה לחצות את הנהר כדי שלא יתפסוהו שומרי בית האסורין. אמר לו לבעל המעבורת: טול דינר [שהוא סכום גדול בהרבה מהמקובל לשלם עבור העברה במעבורת], והעביני את הנהר. אין לו לבעל המעבורת אלא שכרו הרגיל. שיכול הבורח לומר לבעל המעבורת משטה אני בך, ולא נתכוונתי לתת לך סכום כה רב, אלא אמרתי כן על מנת שתסכים להעביני את הנהר. וכן נפסק להלכה ב-[שו"ע (ח"מ סימן רסד ס"ז)], יעו"ש. וכתב ה-[רמב"ן ביבמות (דף קו ע"א)]: ושמענין מינה, דמי שהוא חולה וסמנין ביד חבירו שוין עשרים, והתנה עליו ליתן הרבה בדמיהן מחמת אונס חליו, אין לו אלא דמיהן. אבל רפאהו יש לו שכרו משלם, שחכמתו מכר לו והיא שווה דמים הרבה.

וכעין זה נאמר פרק בתורה **(בר' תול' כה,לד)** (בראשית כה, כט - לד) שעשו בקש מיעקב שיתן לו נזיד עדשים, **(בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים**, ויש מרבותינו שמסבירים, כי חשש יעקב שהיות ותקף את עשו בולמוס של רעב, והיה במצב של סכנה, וכפי שאמר: "הנה אנכי הולך למות", אם כן אולי למחרת יבא ויטען כי כל מכירתו היתה באונס ואינה כלום, שכן מחמת אונס הסכנה הסכים למכור. על כן נתן לו יעקב לחם - על מנת שיאכל, ישיב את נפשו ויצא מכלל סכנה, וכעת נמצא כי כבר אינו אנוס על מכירת הבכורה בעבור נזיד העדשים, וממילא כל מכירתו ברצון גמור.

... וכן מבאר בלשון ה-[מרדכי (ב"ק אות קעד)] שכתב להסביר את טעם הדין של משטה אני בך: "ויטעמא, דהוא מסוכן וחייב [הספן] להצילו וליטול שכר טורחו, והכי נמי מצוה להביא לו רפואה, אבל בשאר מלאכות [שאינן של מצוה], חייב לתת לו כל אשר התנה לו". [ויעוין עוד בנימוקי יוסף ביבמות (דף לד ע"ב מדפי הרי"ף)], ובשיטה מקובצת (בב"ק שם).

אולם יעוין ב-[בית יוסף (יר"ד סימן שלו)] שכתב בשם הרמב"ן וז"ל: "ויש מי שסבור דטעמא דבורח משום דחייב להצילו משום השבת אבריה [השבת גופו], ולפיכך אין לו אלא שכרו כפועל בטל. ולדבריהם אין לרופא אלא שכר בטלה שלו, שאם היה בטל מן הסלע והתנה עמו נתן לו את סלעו. ולא מסתבא, דכיון דמדמינן ליה לחלוץ לה על מנת שתתן מאתים זוז, דלא רמיא עליה חיובא ממש למיחלק, ואי כניס לה לאו איסורא עביד, שמע מינה דלאו חיובא דמצוה הוא, אלא דינא הוא דלא מיחייב איניש בתנאין בשעת הדחק ביותר מכדי דמים, הא בשכר רופא שווה כל כסף הוא חייב ליתן כל מה שהתנה לו, ואף על פי שמצוה עליו לרפאות, אף בורח נמי מצוה עליו להציל אלא כל מצות עשה דרמיא אכולי עלמא אם נודמנה לו ולא רצה לקיימה אלא בממון אין מוציאין מידו ואין מפקיעין ממנו חיוב שלו", עכ"ל.

(בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, ...

אפשר להסביר את העסקה בין יעקב ועשו לפי ה-[מרדכי (ב"ק אות קעד)] שהיות ולא היה עשו בפוגשו את יעקב בורח או חולה (היינו לא היה מצווה לעזור לו, לכן העסקה צריכה להתקיים כפי שהותנתה.

ולפי [בית יוסף (יר"ד סימן שלו)] שכתב בשם הרמב"ן וז"ל: " ... כל מצות עשה דרמיא אכולי עלמא אם נודמנה לו ולא רצה לקיימה אלא בממון אין מוציאין מידו ואין מפקיעין ממנו חיוב שלו".

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מ"ט (כ"ב) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אנתח, סלוק = סוף-תפסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקר – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסא – סודר שנוחק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.7 בראשית תולדת כה, יט (התשע"ח)

בראשית תולדת כה, כג:

וַיֹּאמֶר ה' לְהֵאשֶׁר נַיִם גּוֹיִם בְּבִטְנָהּ וַיִּשְׁנֶן לְאֲמִים מִמֶּנּוּ וַיַּחֲרִדוּ וַיֵּלֶאֱם מִלְּאָם יֶאֱמָר וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

בראשית תולדת כה, כה: וַיִּמְלְאוּ יַמִּיהָ לְלֵדָת וְהִנֵּה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ:

בראשית תולדת כה, כו: וַיֵּצֵא הָרֵאשֹׁן אֶדְמוֹנִי כְּלוּ פֶאֶהֲרַת שְׁעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֶשׂוֹ:

בראשית תולדת כה, כז: וְאַחֲרָיָם יָצָא אַחִיו וַיְדַוּ אֶחָזֶת בְּעֵקֶב עֶשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחַק בֶּן-שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֵדָת אָתָם:

[בבלי ברכות ה, ב] תניא, אבא בנימין אומר: על שני דברים הייתי מצטער כל ימי - על תפלתי שתהא לפני מטתי, ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום. על תפלתי שתהא לפני מטתי - מאי לפני מטתי? אילימא לפני מטתי ממש - והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יהושע בן לוי: מנין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר - שנאמר: **(ישעיהו לח, ב) וַיִּסַּב חֲזַקְתְּהוּ פָּנָיו אֶל-הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֱלֹהֵי:׃** לא תימא לפני מטתי, אלא אימא: סמוך למטתי. ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום **(רש"י: ראש ומרגלותיה, זה לצפון וזה לדרום, ונראה בעיני שהשכינה במזרח או במערב, לפיכך נכון להסב במיטה לרוחות אחרות)** - דאמר רבי חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק: כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים, שנאמר **(תהי' זידי) וַצִּפּוֹנֵי תְּמַלֵּא בְּטַגְמֵם וַשְּׁבָעוּ בְּגֵימֵם**. רב נחמן בר יצחק אמר: אף אין אשתו מפלת נפלים; כתיב הכא: **וַצִּפּוֹנֵי תְּמַלֵּא בְּטַגְמֵם (רש"י: וַצִּפּוֹנֵי - לשון צפון, וסיפיה דקרא וַשְּׁבָעוּ בְּגֵימֵם, רש"י: תְּמַלֵּא בְּטַגְמֵם - תמלא ימי הריגום)**, וכתיב התם **(בר' תול' כה, כג) וַיִּמְלְאוּ יַמִּיהָ לְלֵדָת וְהִנֵּה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ:**

[תורה שלמה קכב] (בר' תול' כה, כג) וַיִּמְלְאוּ יַמִּיהָ לְלֵדָת ימי לידתה אינו אומר אלא ימיה ללמדך שכשהאשה יושבת על המשבר היא מגעת למיתה, וכן הוא אומר (קהלת ג, ב) עת ללדת ועת למות. (מדרש הגדול)

[תו"ש קכב] כשהאשה יושבת על המשבר נפתחו לה צ"ט פתחים של מיתה ואחד של חיים ולכך נאמר **וַיַּמִּיהָ** ולא ימי לידתה **לְלֵדָת** - אתנח, מגביל. אפשר שאם טעם טפחא של **וַיַּמִּיהָ** בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו, בא ללמד על מיגבלת החיים של היולדת בשעת לידה לפתח אחד של חיים לעומת רבוי פתחי מיתה שמסכנים אותה ואת עובריה.

(בר' תול' כה, כג) וַיִּמְלְאוּ יַמִּיהָ (סלוק מפסוק קודם) מרכא טפחא כעין לימוד סמוכים לפסוקים הקודמים **(כה, כא) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים** וגם **(בר' תול' כה, כג) וַיִּמְלְאוּ יַמִּיהָ** - מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, סמיכות התרוצצות הבנים אפשר באה ללמד שסיכנה אותם ואת אמם ושלא יוולדו כלל או שלא בזמן המלא. מדרשת רבי יצחק **[בבלי ברכות ה, ב]** על יצחק אבינו אפשר להסיק שיצחק אבינו נתן מטתו בין צפון לדרום כי שכניה במזרח או במערב ולכן רבקה מילאה ימי הריגום של הבנים למרות התרוצצות הבנים בקרבה.

(תהלים ז, יד) מִמֵּתִים יִדְּוּ ה' מִמֵּתִים מִסְּלָד חֲלָקִים בְּחַיִּים וצפין וצפונת תמלא בְּטַגְמֵם וַשְּׁבָעוּ בְּגֵימֵם וְהַיָּחִיו יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם: **וַצִּפּוֹנֵי -** צנורא תמלא - גלגל (ירח בן-יומו) **בְּטַגְמֵם** - עולה ויורד, טעם כעין קיסר החזק מאתנח, **וַשְּׁבָעוּ בְּגֵימֵם** - מרכא אתנח. דרשת רבי חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק מחברת בין החלקים הנפרדים שבפסוק

[מהרש"א חידושי אגדות בבלי ברכות ה, ב]

ונראה לפי דרכנו שהיא מזמור בתפלת לילה דסמוך לשכיבה מדבר כמ"ש תפלה לדוד וגו' בחנת לבי פקדת לילה וגו' ומסיים בו **מִמֵּתִים יִדְּוּ ה' וגו'** שהוא מלשון אנשים שיתן לו זרע אנשים שיהיו **חֲלָקִים בְּחַיִּים** דהיינו בתורה כמ"ש כי הוא חיך גם בעשירות דהיינו **וַצִּפּוֹנֵי תְּמַלֵּא בְּטַגְמֵם וַשְּׁבָעוּ בְּגֵימֵם** וגם ינחמו **יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם** מתוך עשירות ואמר דוד ברוח הקודש ע"י תפלה זו שבלילה קודם שכיבה אני בצדק אחזה פניך ואשבעה בהקיץ משינתי זה ממה שחזיתי תמונתך ברוח הקודש בלילה ושוב ראיתי בערוך בערך תפלה שפירש בזה ג' פירושים ואתפלת ערבית ע"ש וק"ל:

וְהִנֵּה תוֹמָם - מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, דרך נוספת לדרוש שרבקה הייתה אמורה ללדת יותר זוגות כנדרש ב- **[ב"ר (וילנא) תולדות ס, גו]** ... רבי הונא אמר אם כך אני עתיד(ה) להעמיד שנים עשר שבטים הלואי לא עיברתי, מנין **(ז"ה) ז"ה, תני בשם רבי נחמיה ראוייה היתה רבקה שיעמדו ממנה י"ב שבטים, הה"ד (בר' תול' כה, כג) וַיֹּאמֶר ה' לְהֵאשֶׁר נַיִם גּוֹיִם בְּבִטְנָהּ דא תרין, וַשְּׁנֵי לְאֲמִים** הא ארבעה, **וְלֵאֱם מִלְּאָם יֶאֱמָר** הא שיתא, **וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר** הא תמניא, **(בר' תול' כה, כד) וַיִּמְלְאוּ יַמִּיהָ לְלֵדָת** הא עשרה, **(בר' תול' כה, כה) וַיֵּצֵא הָרֵאשֹׁן אֶדְמוֹנִי** הא חד עשר, **וְאַחֲרָיָם יָצָא אַחִיו** הא תרין עשר, ואית דמייטין ליה מן הדין קרא, ותאמר אם כן למה זה אנכי, זיין שבעה ה"א חמשה הא תרין עשר **בְּבִטְנָהּ -** סלוק, מגביל. אפשר שאם טעם טפחא של **תוֹמָם** בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו, בא ללמד מדוע מלת **תוֹמָם** חסרת אות אל"ף כנדרש ב-**[לקח טוב]** תאומים קרינן וכתיב תומים, לפי שיעקב בלבד היה תם ולא עשו, אבל בתמר כתיב תאומים **(בר' יישב לח, כז) וְהִנֵּה בָּעֵת לְדָתָהּ וְהִנֵּה תְּאֻמִּים בְּבִטְנָהּ: ששניהם צדיקים.**

בְּבִטְנָהּ - סלוק, מגביל. אפשר שאם טעם טפחא של **תוֹמָם** בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו, בא ללמד שעשו השחית את בטן רבקה כפירש **[פנח רזא] (בר' תול' כה, כד) וְהִנֵּה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ: חסר א' וחסר י' כתיב להורות על עוד י"א שבטים שהיו ראויין לצאת ממנה ונחסרו לה, כי עשו הוציאו עמו בצאתו האם והשליא כמו שיסד הפייט, טרף אף וישחת רחם וכו', ד"א שנכתב חסר בעבור שלא היו כשאר תאומים הדומים זל"ז, שהרי זה איש שעיר וזה איש חלק, והיו הפכיים לגמרי לכן הוא חסר ב' החסרונות: ויצא הראשון אדמוני על שהשחית רחם אמו ונתגעל בדם ואדמומית: **(בר' תול' כה, כג) וַיִּמְלְאוּ יַמִּיהָ לְלֵדָת -** סופי תיבות: ו-ה-ת עולה תהו, רמז לנלמד בתורת הסוד שנשמת עשו הייתה מעולם תהו. ראשי תיבות ו-י-ל עולה לוי, אפשר שמרמז למשה רבנו שביא התורה המלמדת על עולם התיקון.**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסק ו-1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רציו לנשא אחר בהלכה:

בראשית תולדת כז, כד: וַיֹּאמֶר אֱתָה זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנֹכִי:

[אור החיים] מצדיק דבריו (טט של יעקב) כי הוא עשו לא שואל. וגו'
וַיֹּאמֶר - זקף-גדול, בתפקיד שתי נקודות באופן אחד ואחת באופן אחר, כפי' **אור החיים** שתי נקודות הן: (א) לפי הקול ועוד ירצה באומרו **אֱתָה זֶה**, להיות שהיה קולו מגיד כי **יעקב הוא**, (ב) לפי חוש המישוש לזה נתכווין לברך לגוף המחליט כי הוא עשו, ולזה אמר **אֱתָה זֶה**, מורה באצבע לאשר יגיד **חוש המישוש** נקודה אחת באופן אחר: והיה מלביש הברכות בדעתו כמה שלפניו **בלא שום מחשבה מי הוא** וגו' בשעת הברכה לא היה מברך אלא זה שלפניו. מצד חוש המישוש זה כעשו, מצד חוש השמיעה זה כיעקב, לכן בירך לזה שלפניו בלי ליחס זאת ליעקב או לעשו.

בראשית תולדת כז, כז: וַיִּגַשׁ וַיִּשְׁקֶלּוּ וַיֵּרָח אֶת-רֵיחַ בְּנֵדְוֵי וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רָאֵה רֵיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכְוּ הִי:

רש"י וַיֵּרָח וגו', והלא אין ריח רע יותר משטף העזים, אלא מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן.
 טט - ב- **כז, טו** נאמר ותקח רבקה את-בגדי עשו בנה הגדל החממת וגו' וב- **כז, טז** נאמר ואת ערת גדיי העזים הלבשה על-ידי וועל חלקת צואריו:

המדרש אומר שבגדי עשו החממת נלקחו מנמרוד כאשר עשו הרגו ביום מות אברהם. ונמרוד קבלן? מחם? שלקחם מנת. והם היו בגדי אדם הראשון שעשה להם ה' כתנות בגן עדן אחרי חטא עץ הדעת. וריח-גן-עדן הריח יצחק במערת המכפלה בקבורת אברהם.
וַיֵּרָח אֶת-רֵיחַ בְּנֵדְוֵי - תביר מרכא טפחא. מרכא טפחא, יתור לרבות שהיו שני מיני בגדים, **בגדי עשו החממת** ולהם ריח-גן-עדן ו-**ערת גדיי עזים** ש-אין ריח רע יותר משטף העזים תביר ממעט לגמרי מהריח שהריח יצחק את ריח שטף העזים של **ערת גדיי עזים** כפירוש רש"י **וַיִּבְרַכְהוּ** - אתנה, מגביל שרק ליעקב ברך ואילו לעשו נאמר (בר' תול' כז, לוט) **וַיִּנְעַן יִצְחָק אָבִיו**

תולדת כז, לג: וַיַּחֲלֵד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֻלָּה עַד-מָאֵד

וַיֹּאמֶר מִי-אֶפֹּא הוּא הַצֵּד-צִיד וַיָּבֵא לִי נֶאֱכַל מִכָּל בְּטָרִם תְּבוּא וְאֶבְרַכְהוּ
גַם-בְּרוּךְ יִהְיֶה:

חֲרָדָה גְּדֻלָּה עַד-מָאֵד - זרקא מונח סגול

תורה שלמה הוסיף חרדה, שהייתה חרדה זאת גדולה מן החרדה של העקידה

בראשית תולדת כז, ג: וַעֲתָה שֵׂא-נָא כְּלִיךְ תְּלִיךְ וְקִשְׁתְּךָ וְצִדְךָ וְצִידְךָ לִי צִידְךָ צִיד:

10. בראשית תולדת כז, לג: וַיַּחֲלֵד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֻלָּה עַד-מָאֵד

וַיֹּאמֶר מִי-אֶפֹּא הוּא הַצֵּד-צִיד וַיָּבֵא לִי נֶאֱכַל מִכָּל בְּטָרִם תְּבוּא וְאֶבְרַכְהוּ גַם-בְּרוּךְ יִהְיֶה:

בראשית תולדת כז ג וצודקה לי צידה - כתיב, **בעלז** בבלי חולין... שני ה"י יתירים למדו ה' הלכות שחיטה וה' סימני טהרה בעוף ... וה' סימני טהרה בחיה

* אפשר שקשור לקרא בראשית תולדת כז לג **ויאמר** - פזר **מי-אפוא** - פזר **הוא הצד-ציד** - תלישא-קטנה - שיעור ה' הלכות שחיטה כי יעקב שחט גדיים ולא צד חיות או עופות, וכל **פזר** מוליך ה' סימני טהרת העוף, וה' סימני טהרת החיה

ע"פ **תורה שלמה** בסוגיה מי כתב את ספר איוב, נעשית היקש ע"י השוואת המילה **איפוא** או **איפה** למקראות שונות, משה רבנו, יצחק ויעקב, יוסף (**איפה** הם רועים)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.8 בראשית תולדת כה, יט (התשע"ט)

בראשית תולדת כה, כב: וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּה וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְדָּה לְדָרְשׁ אֶת-ה':

בראשית תולדת כה, כג: וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי נָיִים נָוִים בְּבִטְנָהּ וּשְׁנֵי לְאִמִּים מִמֶּשְׁנֶה יִפְרְדוּ וְלֹאִם מִלְאֵם יֵאָמֵן וְרַב יַעֲבֹד צִעִיר:
(בר' תול' כה, כב) **וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּה** – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מן הלימודים יוצא מפשט הכתוב. מדרש [ב"ר] מביא הסברים אחדים של שני לימודים ובכל הסבר יש לימוד ולימוד המהפך (נגדו).
נשלב ההסברים בתוכן המדרש.

(בראשית רבה (ב"ר) (וילנא) פר' תולדת סגו, (בר' תול' כה, כב) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּה, ר' יוחנן ור"ל, ר' יוחנן אמר (הסבר) זה רץ להרוג את זה (הסבר נגדי) וזה רץ להרוג את זה, ריש לקיש אמר (הסבר) זה מתיר ציוויו של זה (הסבר נגדי) וזה מתיר ציוויו של זה, רבי ברכיה בשם רבי לוי שלא תאמר (הסבר) משיצא ממעי אמו נזדווג לו, (הסבר נגדי) אלא עד שהוא במעי אמו זירתיה מתוחה לקבליה, הה"ד (תה' נחד) זָרוּ רְשָׁעִים מִרְחֵם (מעו מִבְּטֶן דְּבָרִי כַּבּוּ); (כה, כב) **וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּה**, (הסבר) בשעה שהיתה עומדת על בתי כנסיות ובתי מדרשות יעקב מפרכס לצאת הה"ד (ימימיהו א, ה) בְּטָרֵם אֶצְרָךְ בְּטָן דְּעִמְתִּיד, (הסבר נגדי) ובשעה שהיתה עוברת על בתי עבודת כוכבים עשו רץ ומפרכס לצאת הה"ד (תה' נחד) זָרוּ רְשָׁעִים מִרְחֵם,

(כה, כב) וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן – מונח מקף זקף-קטן, **אִם-כֵּן** – מקף כבורר בין צער קשה לכל מעוברת, ובין צער מיוחד לרבקה. כאן הכתוב **לָמָּה זֶה אֲנֹכִי** מלמד שהיה צער מיוחד לרבקה.

(כה, כב) וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן – מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים ממאמר רבקה בנושא הבנים שאותה להם כעשרים שנה. נשלב מראה מקום ללימודים בתוכן המדרש.

(המשך [ב"ר תול' סגו, (כה, כב) וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי, (לימוד א) רבי יצחק אמר מלמד שהיתה אמנו רבקה מחזרת על פתחיהן של נשים ואומרת להן הגיע לכם הצער הזה בימיכם אם כך (ט: אלו המלים **אִם-כֵּן**) הוא צערן של בנים והלואי לא עיברתי, (לימוד ב) רבי הונא אמר אם כך אני עתידה להעמיד שנים עשר שבטים הלואי לא עיברתי, מנין ז"ה (ט: כמספר ז"ה הבא ממלת **הָ** וכוונתו ל-"ב שבטים),

ט: [תו"ש הערה פג] עשו אמר להרוג רבקה ויעקב. רבקה שמעה דבריו ולפי זה יש להסביר **וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן** שאם כך דבריו צריך לברר **לָמָּה זֶה אֲנֹכִי** נושאת אותו. והמשך ההערה ולכן **וַתִּלְדָּה לְדָרְשׁ אֶת-ה'**: לפי הערת תו"ש תבנית הטעמים של **וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים** – מהפך פשטא מוציא מהפשט של תנועה ועשוי ללמד למלת "ירוצצו" לשבירת - הריגת רבקה. וב-[תו"ש הערה פ"ה] ע"פ ראב"ע מלת **הַבָּנִים** היא על שם העתיד, שגם אחרי לידתם הם ירדפו זה את זה.

מוצע לומר כי טעם מונח של **(כה, כב) וַתֹּאמֶר** ירבה הסבר ל-(לימוד א) ואלו מלות המדרש והלואי לא עיברתי כאשר כוונתן לא רק לצער העיבור אלא גם לצער שנושאת עובר הרוצה להורגה ואת אחיו עכשו ולעתיד לבוא [תו"ש פח פט].
ב-(לימוד ב) מלות המדרש והלואי לא עיברתי הן רק על צער העיבור.

(ט: לימוד ב נאמר ע"י אמורא ויש לו מקור במאמר תנא) תני בשם רבי נחמיה ראויה היתה רבקה שיעמדו ממנה י"ב שבטים, (ט: המדרש דורש ל"ב גם כרמזים בכתוב) הה"ד (בר' תול' כה, כב) **וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי נָיִים נָוִים בְּבִטְנָהּ** דא תריין (2), **וּשְׁנֵי לְאִמִּים** הא ארבעה (4), **וְלֹאִם מִלְאֵם יֵאָמֵן** הא שיתא (6), **וְרַב יַעֲבֹד צִעִיר** הא תמניא (8), (בר' תול' כה, כב) **וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֵדָת** הא עשרה (10), (בר' תול' כה, כב) **וַיִּצְא הָרְאשֹׁן אֲדָמוֹנִי** הא חד עשר (11), (בר' תול' כה, כב) **וַאֲחֵרֵי-כֵן יִצְא אֶחָיו** הא תריין עשר (12), (ט: אפשר שמה שהמדרש חוזר ודורש י"ב ממלת **הָ** זה המשך דברי התנא) ואית דמיייתין ליה מן הדין קרא, (בר' תול' כה, כב) **וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי**, (מנין **הָ**) (=גי' אות) זיין שבעה (גי' אות) ה"א חמשה הא תריין עשר, מנין **זֶה**,

(כה, כב) לָמָּה זֶה – מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. ב-(לימוד ב) **זֶה** רבוי י"ב בנים ב-(לימוד א) **זֶה** רבוי צער בעיבור, רבוי צרות בעתיד. [תו"ש פח] ... ולמי תאמר על הר סיני (שמ' ית' כב) **אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ** מיד חגרה מתניה ועמדה בתפלתה (מדרש הגדול). [תו"ש הערה פח] בסגנון אחר במדרש חפץ כתי"י ... אמר לה (שם בן נח) צדיק ורשע במעין, ורשע מבקש להרוג צדיק ... כיון ששמעה רבקה כך נתעטפה בתפלה לפני הקב"ה ואמרה רבונו של עולם אם רשע הורג את הצדיק **(כה, כב) לָמָּה זֶה אֲנֹכִי** למי תשמיע בסיני (שמ' ית' כב) **אֲנֹכִי ה' הַשִּׁיבֶתָה רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ (תה' לו, לג) ה' לֹא-יִעֲזָבוּנוּ בְּיָדוֹ וְלֹא יִרְשָׁעוּנוּ בְּהַשְׁפָּטוֹ:**

לפי הנאמר במדרש חפץ טעם טפחא של **זֶה** בתפקיד פוסק – מנתק בין "למה זה" ובין **(כה, כב) אֲנֹכִי** – ואז מלת **אֲנֹכִי** מכוונת לקב"ה ולא לרבקה וטעם **אֲנֹכִי** אתנה מגביל את הנזק שעשו עלול לגרום ליעקב ולבניו.

לפי פשט הכתוב מלת **אֲנֹכִי** מכוונת לרבקה ואז טעם טפחא של **זֶה** בתפקיד כפותח טפח ואינו מפסיק אלא מחבר את המלים **(כה, כב) לָמָּה זֶה אֲנֹכִי** ליחידה אחת המלמדת על צער רבקה. וזה דומה לשני הלימודים במלים (שמ' בשלח טו, 1) **צָלְלוּ כְּעוֹפְרֹת בְּמַיִם אֲדִירִים**: כאשר טעם טפחא במלת **בְּמַיִם** בתפקיד פותח טפח לאפיין את הכתוב לפניו המלים **בְּמַיִם אֲדִירִים** הם יחידה מאוחדת ומשמע המלים הם מים אדירים. [בבלי מנחות נגא] פתח ואמר: יבא אדיר ויפרע לאדירים מאדירים באדירים; יבא אדיר - זה הקדוש ברוך הוא, דכתיב: (תה' צגד) **אֲדִיר בְּמַרְוֵם יְיָ**, ויפרע לאדירים - אלו ישראל, שנאמר: (תה' א, טו) **אֲדִירֵי כְּלִי-פָצְצִי-בָם**, מאדירים - אלו המצרים, דכתיב: (שמות בשלח טו, 1) **צָלְלוּ כְּעוֹפְרֹת בְּמַיִם אֲדִירִים** - אלו מים,

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ז] כל אותן האלפים והרבבות צללו כעופרת במי ים אדירים במים אדירים. ד' נקראו אדירים ואלו הן הקדוש ברוך הוא נקרא אדיר שנאמר (תה' צגד) **אֲדִיר בְּמַרְוֵם יְיָ**, ישראל נקראו אדירים שנאמר (תה' א, טו) **אֲדִירֵי כְּלִי-פָצְצִי-בָם**, מצרים נקראו אדירים שני' (יחזקאל לבי, יח) **אוֹתָהּ וּבְנֹתָהּ גֹיִם אֲדָרְכֶם**, [המים נקראו אדירים שני' (תה' צגד) מקלותו] מים רבים אדירים נגלה הקדוש ברוך הוא שהוא אדיר על ישראל שנקראו אדירים להפרע מן המצרים שנקראו אדירים] במים שנקראים אדירים שני' (שמות בשלח טו, 1) **צָלְלוּ כְּעוֹפְרֹת בְּמַיִם אֲדִירִים**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני פשוט" (כ) כי במצוותך האמנית – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התעטו; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשוט – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפסט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית תולדות כו,יב: וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בִשְׂנֵה הַהוּא מַאֲה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה' :

וַיִּמְצָא בִשְׂנֵה הַהוּא מַאֲה שְׁעָרִים – תביר מרכא טפחא מונח אתנה

רש"י מַאֲה שְׁעָרִים ... ורבתינו אמרו אומד זה למעשרות היה.

ההוא – אותיות שם אהו"ה שם הפלאים, שם הצירופים, הנעת דברים, קפיצת הארץ, בתוך שנת רעב שלא היה כמוהו מימי אברהם, כאשר העולם שומם, כל מה שיצחק זרע הצליח מעל ומעבר.

תביר מחלק ממעט היתור לרבות שעליו מלמדת התבנית מרכא טפחא של **בִשְׂנֵה הַהוּא**. אפשר כי ממעט את המעשר שיצחק הפרישו, היינו שלא הגיע אליו אלא אפשר לשם **והוא כהן לא-ל עליון** והאריך ימים עד שנת 53 של יעקב

[רש"י] בִשְׂנֵה הַהוּא. אף-על-פי שאינה כתקנה, שהיתה שנת רעבון. **בְּאֶרֶץ הַהוּא ... בִשְׂנֵה הַהוּא** שניהם למה? לומר שהארץ קשה והשנה קשה.

בִשְׂנֵה הַהוּא – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, רומז לרובי הקושי באותה שנה. **וַיִּמְצָא** – תביר מחלק בקבוצת

הפרטים ומלמד שעל חלק מהם לא חל הענין של הקושי, שלא חל על **וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא**.

[תורה תמימה] (בר' תול' כ"יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק – דוסתאי ב"ר ינאי אומר משום ר' מאיר, הרי הוא אומר ביצחק וברכתך **(בר' תול' כ"יב)**

וַאֲבָרְכֶךָ (בר' תול' כ"יב) וְהָרַבִּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ, דרש יצחק, הואיל ואין ברכה שורה אלא במעשה ידי, עמד וזרע, שנאמר וַיִּזְרַע יִצְחָק

בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בִשְׂנֵה הַהוּא מַאֲה שְׁעָרִים ^(א) **[תוספתא ברכות פ"ו]:**

(בר' תול' כ"יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות

לימוד אחד יוצא מפשט הכתוב. ע"פ **[תורה תמימה הערה ה]** אחד הלימודים יהיה מסקנת יצחק מפירוש האדם שצריך מעשה אל פירוש הארץ שצריך מעשה וה' ישלח ברכתו במעשה.

[תורה תמימה הערה ה] ענין הדרש הוא שדרש כעין גז"ש, כי כמו הברכה והרביית את זרעך לא תבא רק אם עוסק האדם בפז"ר כך

ברכת הארץ לא תבא רק אם יעסוק האדם בעבודת האדמה, לכן קם זרע ושלח לו ה' ברכתו:

[תורה תמימה] וַיִּמְצָא ... מַאֲה שְׁעָרִים – ת"ר, בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה חמשת רבוא כורין, דכתיב ויזרע יצחק

בארץ ההיא וגו' וימצא מאה שערים ^(א) **[כתובות ק"ב א']:**

[תורה תמימה הערה ו] כלומר על אחת שבשאר שנים נתברך למאה, והוי מאה פעמים חמש מאות הרי חמשה רבוא, ועיין בתוספתא

פ"ו דברכות, ובגמ' כאן החשבון:

(בר' תול' כ"יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק – מהפך פשטא, הארץ שזרע יצחק יצאה מרגילותה שבית סאה היה עושה 500 סאה, וכאן בית סאה עשה

500 * 100 סאה.

בראשית תולדת כו,יג: וַיִּנְבֵּל הָאִישׁ גִּלְוָהָ הַלְוָה וַיִּגְדַּל עַד כִּי-יָגֵדֵל מְאֹד :

וַיִּנְבֵּל הָאִישׁ – טפחא אתנה, כטעמי שמע ישראל, פירש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל ב-(כו,יג) על רש"י **(כב) ופרינו בארץ** -

"ונפוש בארעא" (ת"א). ... שהוא לשון רבוי וגדולה. ... והכונה היא שיצחק יתרכה ויתגדל (ככתוב לעיל **וַיִּנְבֵּל הָאִישׁ**)

טט – אפשר שהעולם הבינו שהצלחת יצחק בארץ קשה ובשנה קשה היא באמונתו ב-**(דברים ואתחנן וד) שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' י**

אָחַד: היינו בקבלת עול מלכות שמים שהיא ענין של שמע ישראל ובכך יתגדל ויתקדש שמייה רבה.

הָאִישׁ – נוטריקון שמע ישראל ה' א-לקינו, ועוד פעם ה' אחד. וכן **(שמות בשלח טו,א) ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שָׁמוֹ:**

[שפת אמת בראשית תולדות שנה תרלא] ... וודאי שיש בכל דבר ניצוץ קדוש שמחי' הדבר ורק שנסתור ע"י הטבע והחיצוניות כי

ע"ז נברא העולם להיות חיותו ית' בתוך מ"ב (מעשה בראשית) והאדם ידע ויברר שהכל מחיות הש"י. ... וזהו ה' ענין יצחק שכ' **(בר'**

תול' כו,יג) הַלְוָה וַיִּגְדַּל כו' מְאֹד. כמ"ש **(בר' א,לא) מְאֹד** זה יצח"ר מה"מ (יצר הרע מלאך המות).

בראשית א,לא: וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי: פ

(בר' תול' כו,יג) וַיִּנְבֵּל הָאִישׁ - טפחא אתנה, כטעמי שמע ישראל שזהו ענין ניצוץ קדוש שמחי' הדבר מאז מעשה בראשית ובאמירת

שמע ישראל (ש"י שראשי התיבות משמען גם השם יתברך) מקבלים עול מלכות שמים ומבררים שהכל מחיות הש"י (השם יתברך,

שראשי התיבות משמען גם שמע ישראל)

(בר' תול' כו,יג) עַד כִּי-יָגֵדֵל מְאֹד – מרכא טפחא, יתור לרבות ברוח ובחומר והחומר משועבד לרוח.

נשווה

(בר' תול' כו,יג) עַד כִּי-יָגֵדֵל מְאֹד – מרכא מקף טפחא סלוק, **כִּי-יָגֵדֵל** – מקף כרב-מצב ע"פ **[שפת אמת תולדת התרל"א (א) גדל גלוי**

אור התורה, גלוי היות מהשם יתברך במעשה בראשית גם בדברים הרחוקים מהקדושה כמו בדומם (ב) לעומת מעשה עשו שביצר

הרע הטעה לאביו שאף שהוא איש שדה כאילו הוא ממשיך הכל להש"י, וע"י בחירה ב-(א) ה- **מְאֹד** בטעם סלוק, שעבודת יצחק

מגבילה ומסלקת (עולה מהעולם) את היצר הרע

או נאמר זאת במקביל למעשה בראשית **(בר' א,לא): (ב) לעומת ה- מְאֹד** הוא היצר הרע שצריך להיות מוגבל לעבודת השם יתברך (כגון

זורע, מעשר, מברך על המזון, נותן לתלמידי חכמים) ולא לשם עצמו וז מגמת מעשה עשו שביצר הרע הטעה לאביו שאף שהוא איש

שדה כאילו הוא ממשיך הכל להש"י,

(בר' א,לא) וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד – טפחא מקף אתנה

וְהִנֵּה-טוֹב – מקף כרב-מצב ע"פ **[שפת אמת תולדת התרל"א (א) גדל גלוי אור התורה, גלוי היות מהשם יתברך במעשה בראשית**

גם בדברים הרחוקים מהקדושה כמו בדומם (ב) לעומת ה- **מְאֹד** הוא היצר הרע שצריך להיות מוגבל לעבודת השם יתברך (כגון זורע,

מעשר, מברך על המזון, נותן לתלמידי חכמים) ולא לשם עצמו